

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

*0: EK

*1: 2004-2004

*2: 2

*3: WordXP

*4: 2de vergadering

*5: Dinsdag 12 oktober 2004

*6: 13.30 uur

Voorzitter: Timmerman-Buck

Tegenwoordig zijn 68 leden, te weten:

Van de Beeten, Bemelmans-Videc, Van den Berg, Biermans, Broekers-Knol, Van den Broek-Laman Trip, Van Dalen-Schiphorst, Dees, Doek, Dölle, Van Driel, Dupuis, Eigeman, Engels, Essers, Van Gennip, De Graaf, Hamel, Hessing, Van Heukelum, Hoekzema, Ten Hoeve, Holdijk, Jurgens, Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije, Ketting, Klink, Kox, Van der Lans, Van Leeuwen, Leijnse, Lemstra, Van der Linden, Linthorst, Luijten, Maas-de Brouwer, Meindertsma, Middel, Van Middelkoop, Nap-Borger, Noten, Van den Oosten, Pastoor, Platvoet, Pormes, Putters, Van Raak, Rabbinge, De Rijk, Rosenthal, Russell, Schouw, Schuurman, Schuyer, Slagter-Roukema, Soutendijk-van Appeldoorn, Swenker, Sylvester, Terpstra, Van Thijn, Timmerman-Buck, Vedder-Wubben, Wagemakers, Walsma, Werner, Westerveld, Witteveen en Woldring,

en mevrouw Van der Laan, staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

**

*N

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Meulenbelt, wegens dringende bezigheden elders;

Witteman, wegens ziekte.

**

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: Ik verzoek u allen te gaan staan voor de herdenking van Martin Cox.

Op 27 september jl. is op 51-jarige leeftijd Martin Cox na een slopende ziekte overleden. Hij was maar liefst 29 jaar werkzaam bij de dienst Verslag en Redactie, onze voormalige Stenografische Dienst: 26 jaar als stenograaf en drie jaar als teamcoördinator.

Ook in deze Kamer was Martin Cox geen onbekende en heeft hij talloze verslagen van onze plenaire vergaderingen gemaakt soms tot laat in de avond. Hij was voorzitter van de werknemersdelegatie van het georganiseerd overleg van de Staten-Generaal en ook voorzitter van de ondernemingsraad van de Stenografische Dienst.

In het voorjaar van 2002 moest hij vanwege zijn ziekte zijn werkzaamheden opgeven. Na een periode van

herstel en zelfs hervatting van zijn werk slaagde hij er uiteindelijk niet in deze ziekte te overwinnen.

Martin Cox blijft in onze herinnering een opgewekte, beminnelijke en betrokken medewerker die met hart en ziel was toegewijd aan zijn werk gedurende vele jaren bij de Staten-Generaal.

Ons medeleven gaat uit naar zijn echtgenote en familie.

Ik verzoek u vriendelijk om een ogenblik stilte.

**

De vergadering neemt enkele ogenblikken stilte in acht.

De **voorzitter**: Ingekomen is een brief van mevrouw De Rijk van 6 oktober 2004 met de mededeling dat zij het lidmaatschap van de Eerste Kamer met ingang van 11 oktober 2004 wenst te beëindigen.

Van deze brief is mededeling gedaan aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en aan de voorzitter van het Centraal Stembureau voor de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer der Staten-Generaal. Ik stel voor, deze brief voor kennisgeving aan te nemen.

**

Aldus wordt besloten.

De **voorzitter**: Mevrouw Mirjam de Rijk verlaat ons omdat zij binnenkort algemeen directeur wordt van de Stichting natuur en milieu. Hoewel er formeel geen sprake is van incompatibiliteit, schrijft zij dat deze functie in aard en tijd niet te combineren is met het lidmaatschap van deze Kamer.

Bij haar maidenspeech op 7 oktober 2003 over het wetsontwerp werk en bijstand had zij een voor deze Kamer opmerkelijke start vanwege haar vele interrupties en de indiening van vijf moties. Dit, naast het feit dat zij 14 plenaire debatten heeft gevoerd in de relatief korte tijd dat zij bij ons was, maakt dat deze Kamer heeft geweten wie mevrouw De Rijk is.

Wij wensen haar, nu gezeten op de publieke tribune, in haar nieuwe functie veel succes toe!

Vanmiddag is er voor de Kamer gelegenheid om persoonlijk afscheid te nemen van mevrouw De Rijk.

Ik deel aan de Kamer mede dat door mij zijn benoemd tot leden van de commissie tot onderzoek van de geloofsbrief van het benoemde lid der Kamer, de heer C.P. Thissen, de leden Holdijk (voorzitter), Walsma en Jurgens.

Ik deel voorts aan de Kamer mede dat de ingekomen missives van de voorzitter van het Centraal Stembureau en de geloofsbrief van de heer Thissen inmiddels in handen zijn gesteld van de commissie tot onderzoek van de geloofsbrief.

Het is mij gebleken dat de commissie haar taak reeds heeft verricht. Ik geef derhalve het woord aan de heer Holdijk, voorzitter van de commissie tot onderzoek van de geloofsbrief van de heer Tissen, tot het uitbrengen van het rapport.

**

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

De heer **Holdijk**, voorzitter van de commissie. Mevrouw de voorzitter. De commissie welke de geloofsbrief van de heer C.P. Thissen heeft onderzocht, heeft de eer te rapporteren dat de geloofsbrieven en de daarbij ingevolgde de Kieswet overlegde bescheiden in orde zijn bevonden. Het rapport van de commissie is neergelegd ter griffie ter inzage van de leden. Mitsdien adviseert de commissie de Kamer om de heer C.P. Thissen als lid van de Kamer toe te laten.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Holdijk voor het uitbrengen van het rapport en de commissie voor het verrichten van haar taak. Ik stel aan de Kamer voor, het advies van de commissie te volgen en het rapport in de Handelingen te doen opnemen.

**

Daartoe wordt besloten.

(Het rapport is opgenomen aan het eind van deze editie.)<1>

De **voorzitter**: Ik verzoek de griffier de heer Thissen binnen te leiden.

**

Nadat de heer Thissen door de griffier is binnengeleid, legt hij in handen van de voorzitter de voorgeschreven verklaringen en beloften af.

De **voorzitter**: Ik wens u geluk met uw benoeming en verzoek u in ons midden plaats te nemen, maar niet dan nadat ik de collega's in de gelegenheid heb gesteld u met uw benoeming te feliciteren.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De **voorzitter**: De overige ingekomen stukken staan op een lijst die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

Op verzoek van de fractie van het CDA benoem ik in:

de vaste commissie voor Ontwikkelingssamenwerking:
- de heer Franken tot lid in de bestaande vacature;

de vaste commissie voor Justitie:
- de heer Franken tot lid in de bestaande vacature;

de vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat:
- de heer Franken tot plaatsvervangend lid in de bestaande vacature;

de vaste commissie voor Economische Zaken:
- de heer Franken tot plaatsvervangend lid in plaats van de heer Van de Beeten;

de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid:
- de heer Franken tot plaatsvervangend lid in de bestaande vacature;

de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport:
- de heer Van de Beeten tot plaatsvervangend lid in de bestaande vacature;

de bijzondere commissie voor de JBZ-raad:
- de heer Franken tot plaatsvervangend lid als plaatsvervanger van de heer Koekoek.

Verder heb ik de heer Franken benoemd tot plaatsvervangend voorzitter van de vaste commissie voor Ontwikkelingssamenwerking.

De **voorzitter**: Aangezien voor het voornemen tot het sluiten van uitvoeringsverdragen, de verschillende verdragen die ter stilzwijgende goedkeuring zijn voorgelegd en de algemene maatregelen van bestuur die zijn voorgehangen en gedrukt onder de nrs. 29670, 29 682, 29 698, 29 699, 29 744, 29 745 en 29 746 de termijn is verstreken, stel ik vast dat wat deze Kamer betreft aan uitdrukkelijke goedkeuring van dit voornemen, deze verdragen en algemene maatregelen van bestuur geen behoefte bestaat.

**

*B
!Verzoekschriften!

Aan de orde is de behandeling van:
- **het verslag van de commissie voor de verzoekschriften over het adres van T. J. en W. Gleeson te Hoek van Holland betreffende kwijtschelding van een belastingaanslag (XVII-A)**

De voorzitter: Ik stel voor, conform het voorstel van de commissie te besluiten.

Aldus wordt besloten.

*B
!hamerstukken!

Aan de orde is de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Bepalingen in verband met de fusie tussen De Nederlandsche Bank N.V. en de Stichting Pensioen- & Verzekeringskamer (29411);**
- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op de Raad van State en de Comptabiliteitswet 2001 in verband met de rechtspositie van de leden van de Raad van State en de Algemene Rekenkamer (29722).**

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

*B
!Vaste Boekenprijs!

Aan de orde is de behandeling van:

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

- het wetsvoorstel Voorstel van wet van de leden Dittrich, Halsema en Van Nieuwenhoven houdende regels omtrent de vaste boekenprijs (Wet op de vaste boekenprijs) (28652).

De **voorzitter**: Ik heet de initiatiefnemers welkom in dit huis. Staatssecretaris mevrouw Van der Laan heet ik hier opnieuw welkom.

Ik deel aan de Kamer mee dat de heer F. van der Roer de initiatiefnemers zal bijstaan.

**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

De heer **Jurgens** (PvdA): Voorzitter. Op deze plek zou nu mevrouw Witteman hebben gestaan, ware het niet dat mijn fractiegenote helaas wegens ziekte is verhinderd. Haar ziekte is de reden dat mijn fractie geen schriftelijke inbreng heeft geleverd bij dit wetsvoorstel. Het is dus geen blijk van gebrek aan belangstelling.

Dit voorstel is voor mij persoonlijk als oud-voorzitter van de NOS interessant, want er bestaan grote overeenkomsten tussen dit onderwerp en de omroep als publieke dienst wiens taak het immers is om te zorgen voor een geschakeerd en toegankelijk aanbod van informatie en cultuur via de zenders, terwijl in dit geval het boek daarvoor moet zorgen. Anders dan de heer Dittrich in de Tweede Kamer meende te moeten zeggen, is er geen sprake van een geheel andere tak van sport. Zijn verwijzing naar het lezen als een taak van sport kan ik wel waarderen, maar niet geheel begrijpen. Waar hij nu met zijn twee kompanen dit wetsvoorstel verdedigt, hoop ik dat D66 voortaan bereid zal zijn om het publieke belang van de omroep en de bescherming van de pluriformiteit daarvan hoog in het vaandel te blijven schrijven.

Naar ik heb vernomen zal mevrouw Van Nieuwenhoven, die een zeer goede staat van dienst heeft in de Tweede Kamer inzake het beschermen van de belangen van de publieke omroep, de heer Dittrich helaas straks daarbij niet meer kunnen bijstaan. Dat is jammer. De heer Dittrich zal het alleen moeten doen. Ik wens hem sterkte. Ik vind het wel leuk dat mevrouw Van Nieuwenhoven een soort van apotheose mag meemaken in deze zaal, die tot voor dertig jaar de vergaderzaal was van de Staten van Holland.

Ik zie mevrouw Halsema onrustig worden. Ik erken dat zij ook aanwezig is, maar ik had bijzondere aanleiding om de heer Dittrich en mevrouw Van Nieuwenhoven toe te spreken. Trouwens, naar het zich laat aanzien komt mevrouw Halsema over niet al te lange tijd hier terug. En dan kan zij ervan lusten.

Overigens, met mijn woorden in de richting van met name mevrouw Van Nieuwenhoven is tevens gezegd dat mijn fractie sympathiek staat tegenover het voorliggende wetsvoorstel. Het gaat om een klein taalgebied. Er is een terugloop van het lezen in het land en vooral een achteruitloop van taal. Een voorbeeld daarvan moet ik helaas terugvinden in de memorie van toelichting die vol anglicismen staat: bestsellerhandelaren, hypeachtige verschijnselen, brede range van boeken, funshopping, paperback, imprint, printing on demand, wat tenslotte gewoon drukken op verzoek is. Kortom, de

indieners, die de boeken in de Nederlandse taal in het bijzonder willen beschermen, raad ik aan ervan blijk te geven dat zij de taal zelve hoog houden.

Het boek is een belangrijke info- en cultuurdrager. Het voorstel dat voorligt, behelst een uitzondering op de bestaande mededingingsregels, waarbij het op grond van de ontheffing van de Mededingingswet tot 1 april mogelijk is dergelijke prijsafspraken tussen de producent van het boek en de eindverkoper te maken. Dat zal na 1 januari niet meer mogelijk zijn.

De overheid en de gemeenten steunen overigens reeds de openbare bibliotheek, en wel om dezelfde reden. Lenen en kopen zijn geen principieel verschillende zaken. Bevordering van pluriforme beschikbaarheid door het hele land kan worden bevorderd door steun voor lenen, maar ook voor andere vormen en er is geen reden om deze vormen op verschillende wijze te behandelen. Het gaat om een toegankelijk en geschakeerd aanbod van het Nederlandse boek in heel het land.

Behalve Nederlandse mededingingsregels zijn er ook Europese. Vrije vervoer en verkoop van goederen is een basisregel van het recht van de Europese Gemeenschap. Reeds lang is in Nederland sprake van prijsacties van grootgrutters voor bepaalde boeken. Dit heeft ook in Frankrijk gespeeld met de van de jurisprudentie van het Europese Hof in Luxemburg bekende zaak-Le Clercq. De vraag was of een dergelijk kartel toelaatbaar is. Het Hof, maar ook de Nederlandse rechter hebben meermalen aangegeven dat dit eigenlijk niet het geval is, maar dat een en ander met een vervanging door een publiekrechtelijke regel sterker zou staan. Ook hier is een vergelijking met de omroep mogelijk. In het groenboek Televisie zonder grenzen van 1987 zei de Commissie dat de weigering van verschillende landen om commerciële programma's op de kabel toe te laten niet toegestaan was. Het is niet meer voorstelbaar, maar dat speelde toen in Nederland, dat meende daartegen een absolute barrière te kunnen opwerpen. Het ging namelijk om het aanbieden van diensten, en wel van reclameboodschappen, hetgeen niet aan belemmeringen mocht worden onderworpen. Hierdoor kreeg de commerciële omroep toegang tot de Nederlandse kabel. Door het onbegrip van de Nederlandse overheid is er helaas geen Nederlandse commerciële omroep gekomen en is het Luxemburgse RTL er met de prijs vandoor gegaan.

Onbegrip is ook bij dit onderwerp in het spel; niet bij de indieners, want die hebben dit voorstel ingediend, maar bij de Nederlandse overheid, want een dergelijk voorstel had van de overheid kunnen komen. Men wist immers allang dat de ontheffing op grond van de Mededingingswet zou vervallen per 1 januari 2005 en dat dit ernstige gevolgen zou hebben voor de vaste boekenprijs. Er is echter van overheidswege geen initiatief genomen. Dit initiatief is uitermate lovenswaardig. Ik kan de staatssecretaris er niet op aankijken, want die was er toen nog niet -- althans, niet in haar huidige functie. De overheid liet echter opnieuw iets van grote betekenis liggen. Overigens ben ik blij dat de staatssecretaris van

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

Cultuur hier zit en niet die van Economische Zaken, want daar horen we immers wel eens andere verhalen over de vaste boekenprijzen.

De Europese regels gelden als een nationale grens wordt overschreden. Voor interne regels die geen gevolgen hebben voor andere lidstaten is er geen belemmering, maar zodra een grens wordt overschreden, gaat de Europese regelgeving gelden. Laat nu net, helaas, door het Nederlandse taalgebied een grens lopen! Het is bekend dat dit sinds 1831 het geval is. Een ander voorbeeld vormen Duitsland en Oostenrijk. De EU-regels zijn dus van toepassing, wat het belangrijk maakt om te weten wat deze eisen.

Daar zit een moeilijk probleem. Het heeft namelijk lang geduurd, voordat men advies heeft gevraagd. Ik kijk hier de indieners toch een beetje op aan. Verder zijn wij door de minister van Economische Zaken misleid. Hij stuurde ons namelijk op 1 september een brief, waarin verwezen wordt naar een brief van de Europese Commissie. In die brief zou staan dat de artikelen 3 en 12 van het voorliggende wetsvoorstel niet in overeenstemming zijn met de Europese mededingingsregels.

De minister moest daar op 10 september een tweede brief op doen volgen, nadat de indieners duidelijk hadden gemaakt dat de minister met de Commissie had gesproken over de oude en niet over de nieuwe tekst van de artikelen 3 en 12. De minister reageerde daarop met een "chapeau bas" en de mededeling dat er in dat geval sprake was van een nieuwe situatie. Dit is natuurlijk geen goede gang van zaken en ik vind dan ook dat wij ons in een dergelijke situatie zelf een oordeel moeten vormen over de vraag of een voorstel in overeenstemming is met het Europese recht of niet! Het is namelijk helemaal niet nodig om in Brussel te vragen wat ze van een voorstel vinden. Dat is nuttig, maar niet nodig.

Deze Kamer, maar vooral die aan de overzijde, wil nog wel eens het gevoel hebben: als Brussel niet heeft gesproken, kunnen wij niets. Dat is een verkeerde opstelling, want wij maken als wetgever uit of onze teksten wel of niet in overeenstemming zijn met de Europese regels. Als de Commissie het niet met ons eens is, kan zij de zaak voor het Hof brengen. Ingevolge de nieuwe verordening op de mededinging kan de Commissie de betrokken wetsbepaling buiten toepassing verklaren, maar dan kunnen wij de zaak bij het Hof aanhangig maken.

Kortom, het is de rechter die hierover de beslissing neemt. Wij moeten ons mijns inziens weerbaarder opstellen en durven te zeggen: wat wij hier doen vinden wij in overeenstemming met de Europese regels. Uit de brief van de Commissie uit augustus blijkt dat zij een opvatting heeft. Tegelijkertijd schrijft de Commissie echter dat zij moet bekennen dat het Hof haar op dat punt niet heeft gevolgd.

Een ander probleem is de import en meer in het bijzonder dat deel van artikel 3 dat handelt over de prijsvaststelling door de importeur. In het derde lid van artikel 2 staat nadrukkelijk dat de importeur dat mag doen, maar dat het niet geldt voor import uit een van de lidstaten van de Europese Unie. Dat is natuurlijk terecht, want doe je dat niet, dan ga je in tegen de vrijheid van het verkeer van goederen. Een en ander komt erop neer dat je de

prijsstelling kunt ontgaan als je een boek, dat ook in Vlaanderen wordt verkocht, bestelt bij een grossier in Vlaanderen.

Als je dat boek via internet bestelt, moet het dus ook uit Vlaanderen worden geleverd. Misbruik van Europese regels door iemand die gebruikmaakt van een U-bochtconstructie of door iemand die in het land zelf geen Nederlandse boeken verkoopt, wordt door de jurisprudentie nu al verboden.

Het deed mij overigens genoeg om in het antwoord de volledige Franse tekst terug te vinden van de desbetreffende bepaling uit de Franse wet van 1981, de wet-Lang/Mitterand. Het is typerend voor de Franse situatie dat deze wet een uitvloeisel is van een verkiezingsbelofte van mijn sociaal-democratische partijgenoten in Frankrijk om een vaste boekenprijs in te voeren. Ik hoop dat het ook in Nederland ooit zover zal komen dat een grote partij aan de vaste boekenprijs een verkiezingsbelofte verbindt.

Er is dus een lacune, omdat je in Vlaanderen boeken kunt bestellen en die vervolgens in Nederland tegen een lagere prijs kunt verkopen. Hoe kun je dat tegengaan? De belangrijkste belemmering voor een verkoper is dat hij deze boeken eerst naar Vlaanderen moet vervoeren om ze vervolgens in Nederland te importeren. Hieraan zijn kosten verbonden met als gevolg dat zijn marges wel zeer klein worden.

De indieners hebben gekozen voor het bestaande systeem van vaste prijzen. Zou het Zweedse systeem van gerichte subsidies aan boekhandels met een beter assortiment niet beter zijn? Ik vraag dat, ook al besef ik dat een dergelijke systeem wellicht moeilijker te financieren is.

Moeten wij niet een stap verder gaan? Ik kijk nu vooral de staatssecretaris aan. Het huidige systeem wordt voortgezet op publiekrechtelijke basis. Deze keuze heeft echter tot gevolg dat het systeem voortdurend wordt bedreigd door de Commissie die de mededingingsregels ook hierop van toepassing wil verklaren.

Het Nederlands voorzitterschap geeft mij aanleiding tot het stellen van een vraag. In Amsterdam is er in 1997, toen Nederland ook voorzitter was, in het verdrag een protocol vastgesteld inzake de financiering van de publieke omroep. Op 30 juni van datzelfde jaar hebben ministers van cultuur samen een resolutie aangenomen waarin zij de Commissie gezamenlijk verzoeken om een studie te verrichten naar de mogelijkheid om de prijsbinding bij boeken algemeen geldend of in elk geval toelaatbaar te maken binnen de Europese Unie. Wat is daar de laatste zeven jaar van geworden? Als daar niets van is geworden, is de staatssecretaris dan bereid om dit initiatief nogmaals op te pakken tijdens het Nederlands voorzitterschap? Gezien het feit dat het Europees Parlement, het Europese democratische orgaan, in 1981, 1987, 1999 en 2001 eenzelfde verzoek heeft gedaan, is er krachtige mogelijkheid op basis van een democratisch verzoek van het EP om hierop terug te komen.

Als de Commissie onwillig is, zou nog een andere stap kunnen worden gezet. Er zou een protocol kunnen worden gevoegd bij het verdrag in het kader van artikel 151, lid 4, de cultuurexceptie, dat het mogelijk maakt om de zaak van de cultuur in de kwestie van de vaste

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

boekenprijs landelijk te laten regelen en het geen onderwerp meer te maken van Europees recht. Er zou ook kunnen worden gekozen voor een soortgelijke andere bepaling om de subsidiariteitstoets hier ten volle op los te laten.

Ik wil de indieners heel veel succes bij hun beantwoording straks.

*N

De heer **Van Middelkoop** (ChristenUnie): Voorzitter. In zijn boek "Kopstukken" heeft de schrijver Godfried Bomans een interview opgenomen met een honderdjarige. Het zou mij niet verbazen als iedereen weet waarover ik het heb. Hij trof de oude baas thuis aan op zolder waar deze in de touwen hing, bezig een vogelnestje te maken. Ik citeer interviewer Bomans: "Ik kroop bijna in zijn oor en gilde: "wel gefeliciteerd!!" De jubilaris schudde het hoofd, maakte een dubbele salto en sprong op de grond. "Ik ben niet doof", zei hij, "ik ben alleen maar oud. Wat is er aan de hand?"

Dit stukje literair jeugdsentiment schoot mij te binnen toen ik in het advies van de Raad van State bij het voor vandaag geagendeerde initiatiefvoorstel las dat de vaste boekenprijs sinds 1904 – dus precies honderd jaar geleden – in Nederland een systeem is geworden. En met Bomans kan worden gezegd dat ook deze honderdjarige niets mankeert, maar slechts oud is. Het fraaie cadeau dat de initiatiefnemers van het geagendeerde wetsvoorstel, en met hen de gehele wetgevende macht, aan deze jubilaris geven, is zijn verheffing van een privaatrechtelijke naar een wettelijk geregelde publiekrechtelijke status. Laat ik de initiatiefnemers niet in onzekerheid laten: aan deze geste doen fracties van de ChristenUnie en de SGP graag mee. Het zal hen niet verbazen. Het debat gaat wat ons betreft voornamelijk over de verpakking.

Alvorens de initiatiefnemers lastig te vallen met enkele kritische opmerkingen van wetstechnische aard, is het toch goed een enkel woord te besteden aan het cultuurpolitieke doel dat met dit voorstel wordt beoogd. Ik vroeg mij bij het lezen van de stukken af of de initiatiefnemers zoveel steun zouden hebben gekregen wanneer zij vanuit een nulsituatie hadden moeten opereren. Ik betwijfel dat, zeker gelet op het rechts-liberale klimaat waarin wij nu leven. Er zouden grote woorden vallen, vermoedelijk ook uit mijn mond, over de scheiding van overheid en cultuur, over de schending van een van de politieke idolen van deze tijd, namelijk de vrije markt en het dogma van de vrije mededinging, en over de bemoeien regelzucht van de overheid.

Ik prijs ons gelukkig dat wij het debat niet op dat niveau hoeven te voeren. Dat komt natuurlijk omdat wij na honderd jaar goed weten waarover het gaat, wat er op het spel staat en hoe academisch bezwaren van politiek-economische en grondwettelijke aard soms kunnen zijn. Een wat plagerig vraagje aan het adres van mevrouw Halsema wil ik nog wel stellen. Weet zij zeker dat dit wetsvoorstel een mogelijke gang naar de rechter overleeft wanneer haar initiatiefvoorstel over het toetsen van wetten aan de Grondwet het Staatsblad haalt? Ik wil graag een antwoord op deze vraag.

Academisch is deze vraag zeker niet, want het onderhavige voorstel raakt wel degelijk aan enkele klassieke grondrechten. Allereerst natuurlijk aan de vrijheid van meningsuiting, maar er valt zonder veel moeite ook een relatie te leggen met andere vrijheidsrechten, bijvoorbeeld de vrijheid van godsdienst. Stel dat een evangelisch bevolgen boekverkoper eendaags de nieuwe Bijbelvertaling voor een appel en een ei zou willen verkopen, dan zal een wet op de vaste boekenprijs hem die vrijheid niet gunnen. Nu zeg ik onmiddellijk dat ik mij over deze inperking van de vrijheid van godsdienst, en ook van de vrijheid van meningsuiting, niet druk zal maken. Er zijn echter landen in de wereld waar ik, met dit voorbeeld in gedachten, aanzienlijk minder argeloos en onbekommerd zou reageren. Ik herhaal daarom: wij weten waarover we het, na een eeuw privaatrechtelijke ervaring, hebben en die ervaring is een geruststellende.

De indieners hebben gelijk wanneer zij in de nota naar aanleiding van het verslag erop wijzen dat de bedreigingen van de vrijheid van meningsuiting en van de toegankelijkheid en pluriformiteit van informatie eerder komen van de markteconomie dan van de overheid. Ook hier geldt dat men voorzichtig moet zijn met algemene uitspraken, zoals een blik op het Italië van Berlusconi kan leren.

Ik wil in dit algemene gedeelte de initiatiefnemers nog een wat toegespitst compliment maken, want dat hebben zij verdiend. Ik heb mij de vraag gesteld of er in onze politieke geschiedenis een voorbeeld te vinden is van een enigszins vergelijkbare, actieve overheidsinterventie op het veld van taal en cultuur. In het heden kennen wij -- de indieners verwijzen daar ook naar -- het letterenbeleid en de inmiddels gelukkig alweer verdwenen Wet op het openbare bibliotheekwerk. Voorts zouden nog genoemd kunnen worden het Bedrijfsfonds voor de Pers en het Fonds voor journalistieke producties. Over al deze overheidsregelingen zijn in het verleden overigens ook altijd discussies van meer principiële aard gevoerd.

Nee, het mooiste voorbeeld vind ik de Statenvertaling van 1637. Toen is de Bijbel in goed Nederlands vertaald op gezag en met financiële steun van de Staten-Generaal -- zie hier respectievelijk de eerste en de tweede analogie. Of, zoals nog altijd op het titelblad staat, "door last van de hoogmogende heren Staten-Generaal" -- de hoogmogende dames zijn er later bij gekomen. De cultuurpolitieke betekenis van die interventie, om over de godsdienstige nog maar te zwijgen, is zeer groot geweest en dat is precies hetzelfde als wat de initiatiefnemers en met hen de hele Staten-Generaal -- daar ga ik van uit -- met de vaste boekenprijs voor ogen hebben. De overeenkomst is dus treffend. Dat uitgerekend de heer Dittrich en mevrouw Halsema -- mevrouw Van Nieuwenhoven heeft zich in een later stadium bij hen gevoegd -- met hun voorstel in deze fraaie traditie willen staan, verdient niet alleen lof maar -- ik erken het ruiterslijk -- maakt mij ook enigszins jaloers. Daarom: de hartelijke dank van een oud-collega die helaas niet meer over het initiatiefrecht beschikt. Mag ik hen nog dienen met de suggestie om niet meer te spreken over de vaste boekenprijs, maar over de Statenprijs? Na honderd jaar is dat toch geen wilde gedachte?

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

En nu naar de verpakking. Helaas moet mijn toon dan ietwat anders worden, want de regeling verdient niet in alle opzichten de schoonheidsprijs. Er is, zo erken ik onmiddellijk, in het voortraject veel verbeterd. Ik denk dan in het bijzonder aan de aansluiting van het toezicht bij het Commissariaat voor de Media. Dat de initiatiefnemers bij de vormgeving van de wettelijke regeling vooral gekeken hebben naar Franse en Duitse voorbeelden, getuigt van realistisch Europees inzicht.

Na opgemerkt te hebben dat de horigheid die wij met z'n allen moeten opbrengen jegens de Europese Commissie mij ook nu weer behoorlijk heeft gestoord, moet het mij wel van het hart dat ik de inhoudsloze reactie van de heer Dittrich -- alleen zijn naam stond eronder -- op de waarschuwing van 1 september van de minister van Economische Zaken onverstandig en ook een beetje eigenwijs vind. Of wij dat nu leuk vinden of niet, minister Brinkhorst heeft natuurlijk gelijk wanneer hij attendeert op de relevante observatie van de Commissie dat er sprake is van een omvangrijke grensoverschrijdende handel in Nederlandstalige boeken tussen België en Nederland. Ik voeg daaraan toe dat de eerstverantwoordelijke Eurocommissaris, onze landgenote mevrouw Kroes, niet in de verleiding moet worden gebracht om haar onafhankelijkheid te bewijzen door de Nederlandse wetgever dwars te zitten -- misschien moet ik dit niet hardop zeggen, maar wij moeten hier nu eenmaal reflecteren! Er is voorts het feit dat in België vooralsnog niet wordt gedacht over een zelfde systeem van vaste boekenprijzen als in Nederland. Mag ik de staatssecretaris vragen of zij op dit punt mijn zorgen deelt?

Dan de wetstekst. Deze bevat nogal wat delegatiemogelijkheden, wat nooit een sieraad van wetgeving is. Een van die delegatiemogelijkheden gaat over de distributie-infrastructuur. In het voorstel van wet zoals het luidde na advisering door de Raad van State, was in artikel 12 de verplichting opgenomen om afspraken te maken over de instandhouding van een infrastructuur die gericht is op spreiding en beschikbaarheid van boeken en muziekuitgaven.

Die plicht rustte op organisaties van uitgevers en verkopers. Bij de tweede nota van wijziging is dit artikel van een nieuwe redactie voorzien.

Veel ingrijpender is echter dat de instandhouding van de infrastructuur nu mede geregeld kan worden door de minister. Dat is een behoorlijke omslag. Zoals de formulering van artikel 12 thans luidt, ligt daarin een potentieel zeer vergaande bevoegdheid of verantwoordelijkheid van de overheid voor de distributie-infrastructuur. Ik analyseer het voor zover er rek in zit. Ook dat is immers een van onze taken. Natuurlijk, ook hierbij geldt dat het zo'n vaart niet zal lopen, maar dat is geen serieuze toetsing van de wet. Waar het om gaat is dat de overheid zich wettelijk mag gaan bemoeien met de interne structuur van een bedrijfstak, een aangelegenheid die sinds jaar en dag vanzelfsprekend de verantwoordelijkheid was en is van uitgevers en verkopers zelf. Zo geformuleerd bevat deze bepaling mij niet. Graag verneem ik waarom zij nodig is en vooral wat precies de reikwijdte van de bevoegdheid is. Ik wijs er nog op dat de bepaling zo algemeen is geformuleerd dat zij de overheid in staat stelt deze infrastructuur zelf in beheer te nemen.

Het zal niet gebeuren, maar door het wetsvoorstel wordt het toegestaan. Ik vind dat ongelukkig. Mogelijk heb ik het verkeerd gezien, maar dan hoor ik het graag.

In het verslag heb ik mij kritisch uitgelaten over artikel 6. Ik heb op mijn vragen wel antwoorden gekregen, maar ze gingen niet over de zaak die ik aansneed. Mijn vragen gingen niet over het geval van een faillissement. Voor dat geval is in artikel 6, lid 1 onder b bepaald dat de verplichting tot de vaste boekenprijs niet hoeft te gelden. In hun ongevraagde reactie -- ik had er zoals gezegd geen vragen over gesteld -- zeggen de initiatiefnemers dat van een en ander mededeling moet worden gedaan aan het Commissariaat. Dat klopt, want zo staat het in het wetsvoorstel. De initiatiefnemers voegen er echter aan toe dat het Commissariaat dient zorg te dragen voor publicatie van de opruimingsuitverkoop in de desbetreffende winkel. Kennelijk moet het Commissariaat ter plekke een sticker of iets dergelijks op de winkelruit komen plakken. Misschien willen de initiatiefnemers concreet aangeven hoe dat moet gaan. Deze mededeling in de nota was namelijk nieuw, want nergens in de wetstekst vind ik een dergelijke stickerverplichting van het Commissariaat. Daarin lees ik slechts iets over een mededelingsplicht van de winkelier. Op dit punt lijkt er dus een discrepantie te bestaan tussen wetstekst en schriftelijke antwoorden. Ongetwijfeld mede namens het Commissariaat zou ik opheldering op prijs stellen.

Waar mijn vragen wel over gingen is te vinden in artikel 6, lid 1, onder c. Daarin wordt eveneens een opheffing van de vaste boekenprijs mogelijk gemaakt, maar nu in het geval van de ons zo vertrouwde opruiming. De winkelier mag afgeprijsde boeken verkopen, voorzover het gaat om boeken die langer dan twee jaar geleden zijn uitgegeven en die het laatste jaar niet meer door de winkelier zijn ingekocht. Ook in dat geval moet vooraf van de voorgenomen opruiming mededeling worden gedaan aan het Commissariaat voor de Media. Over de praktische uitvoering ervan heb ik enkele vragen waarop in elk geval betrokkenen graag een duidelijk antwoord krijgen. Moet ook hierbij het Commissariaat weer instemming verlenen, naar analogie van de faillissementssituatie? Omdat het om individuele winkels gaat is daar natuurlijk geen beginnen aan. Stel je voor dat enkele winkelier die gaat opruimen, dat moet melden. Zo staat het echter in de tekst. Daar komt nog bij dat de instemming van het Commissariaat logischerwijs moet gelden voor elke individuele boektitel. Want de vaste boekenprijs varieert per boek en er kan dan ook slechts per boektitel worden geconstateerd dat het om een op te ruimen winkeldochter gaat. Het komt mij voor dat de wetstekst geen andere conclusie toelaat. Het resultaat is dan natuurlijk dat het Commissariaat overbelast raakt en dat de winkelier, die per titel mededeling moet doen, vermoedelijk in de hele opruiming geen brood meer ziet. Dat is natuurlijk niet de bedoeling, maar ik neem het voorstel zoals het er nu ligt. Ik zou het op prijs stellen wanneer de initiatiefnemers mijn vragen, die rechtstreeks voortvloeien uit de wetstekst, nu wel beantwoorden. Zoals het nu is geformuleerd kan het mijns inziens echt niet.

Ik had ook enkele kritische vragen gesteld over de afstemming van dit wetsvoorstel met de Mediawet, waarin het Commissariaat voor de Media wordt geregeld. Op dit punt hebben de initiatiefnemers mij overtuigd. Ik denk dat

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

de afstemming goed is geregeld. Tenminste op het punt van de jaarverslagen en de evaluatieverplichting. Op een enkel punt wil ik nog wel een nadere verduidelijking. In artikel 27 staat dat de opbrengst van boetes en dwangsommen dient ter bestrijding van de kosten van het Commissariaat. Mijn eerste vraag is: voor in principe alle kosten of uitsluitend de kosten gemaakt bij de uitvoering van de wet op de vaste boekenprijs? Meer principieel is mijn volgende vraag. Is het acceptabel dat het instituut dat toezicht houdt een financieel belang krijgt bij zijn wetshandhaving? Komt zoiets ook voor bij andere, vergelijkbare toezichtorganen? Ik kan mij niet anders voorstellen dan dat hiervoor algemene regels bestaan. Maar daarvoor moet je vermoedelijk bij het ministerie van Financiën zijn. Ik weet ook niet alles. Mag ik hierover ook het oordeel van de staatssecretaris en misschien ook via haar het oordeel van de minister van Financiën?

Een vraag van andere orde betreft de bevoegdheid tot het binnentreden van woningen in het kader van het toezicht op de naleving van de wet. Die bevoegdheid is in artikel 138b verleend aan het Commissariaat als het gaat om de naleving van de Mediawet. Deze bevoegdheid is zodanig geformuleerd dat zij ook van toepassing lijkt te zijn op eventuele nieuwe taken van het Commissariaat, in dit geval dus het toezicht op de naleving van de Wet op de vaste boekenprijs. Ik weet zeker dat dit niet de bedoeling is van de initiatiefnemers maar wil wel graag en reactie hierop.

Ik moet enigszins schoolmeesterachtig afsluiten. In artikel 29 is een voorhangbepaling opgenomen die van toepassing is op een drietal AMvB's. Deze optie is grotendeels overbodig en staat op gespannen voet met de aanwijzingen voor de regelgeving. Aanwijzing 35 geeft als hoofdregel dat voorhangprocedures alleen te rechtvaardigen zijn wanneer daarvoor bijzondere redenen bestaan. Welnu, die redenen zijn er niet of nauwelijks. En als de initiatiefnemers dat willen betwisten, is een consequentie van hun opvatting dat we in de toekomst dan maar alle AMvB's bij alle wetsvoorstellen moeten gaan voorhangen en aanwijzing 35 schrappen. Ernstiger is dat de initiatiefnemers zelfs de zwaarste vorm hebben gekozen, namelijk die van een voorwaardelijke delegatie. Dat wil zeggen dat de materie indien een vijfde van het aantal leden van een van beide Kamers daarom vraagt, zelfs geregeld kan worden in een formele wet. Aanwijzing 42 zegt daarvan dat deze delegatievorm met grote terughoudendheid moet worden benut. In dit wetsvoorstel gaat het in concreto om bijvoorbeeld kortingen op de boekenprijs in het geval van aanschaf van meerdere exemplaren (artikel 13) of tijdelijke prijsverlagingen (artikel 14). Met permissie, maar het is echt ridicul om dit soort details wetstatus te geven. En dat gebeurt toch door deze vormbepaling. Dat weten deze initiatiefnemers, die zeer veel ervaring met wetgeving hebben, natuurlijk allemaal best. Een parlementaire jeugdzonde is het dus niet. Willen zij zich nader verklaren?

Ik wil niet met deze toon van berisping afsluiten. De waardering voor het initiatief en de uitwerking van de cultureel alleszins gerechtvaardigde wens de vaste boekenprijs, ook wel de Statenprijs genoemd, wettelijk te

regelen, overheerst. Chapeau, oftewel: petje af en veel sterkte de komende honderd jaar.

*N

De heer **Schouw** (D66): Mevrouw de voorzitter. Het boek neemt een voorname plaats in ons leven in. Wie geboren wordt, krijgt op dag één rammelaar en kan dan even oefenen om met twee handen iets vast te houden. Op dag twee komen de kinderboekjes al, waarin uitgegrote appels en peren en moeders en vaders staan.

Wij zijn opgegroeid met boeken en veel mensen staan ermee op en gaan ermee naar bed. Mensen vinden er troost in of halen er inspiratie uit. Het boek is eigenlijk iets unieks. Je kunt het op elk gewenst moment pakken, je slaat een bladzijde open en je bent in een geheel andere wereld.

Nederland is een boekenland. In elke gemeente vind je wel een boekenzaak en in de grotere steden zelfs gespecialiseerde boekenwinkels. Er bestaat in ons land ook een levendige handel in tweedehands boeken. En nog tot in lengte der jaren zullen steden als Deventer en Dordrecht wedijveren om de titel grootste boekenmarkt van Europa.

Al die boeken vertegenwoordigen onze unieke geschiedenis en gaan onze unieke toekomst vertegenwoordigen. Er is volop variatie, zowel in de breedte als in de diepte: voor elk wat wils!

Al sinds 1923 kennen wij een systeem waarbij uitgevers en boekverkopers in overleg met elkaar de prijs van een boek bepalen. Hierdoor is door de jaren heen een breed aanbod ontstaan zowel in de Nederlandse als in de Friese taal. U begrijpt, voorzitter, ik zeg dit ook namens de Onafhankelijke Senaatsfractie.

Wij danken de initiatiefnemers voor dit wetsvoorstel: mevrouw Halsema, mevrouw Van Nieuwenhoven, die wij natuurlijk ook feliciteren, en de heer Dittrich. Wij danken hen voor de uitwerking en voor de vlotte en complete beantwoording.

Alle woordvoerders hier hebben natuurlijk de Handelingen van de Tweede Kamer gelezen en gemerkt hoe het debat daar is verlopen. Dat liep als een trein. Dat belooft dus wat voor deze Kamer.

Ik vind het evenwel goed om voor enige competitie te zorgen. Daarom licht ik er één punt uit. Onze fractie heeft het aantal initiatiefwetsvoorstellen van de verschillende parlementariërs geturfd. Daarbij is haar gebleken dat als het debat vandaag goed afloopt de heer Dittrich hier zijn vierde initiatiefwetsvoorstel met succes verdedigt. Voor het geval het inderdaad wordt aangenomen, feliciteer ik hem alvast. Wel houd ik hem even voor dat de heer Vermeend vijf initiatiefwetsvoorstellen over de finish heeft gekregen. U hebt dus nog wat te doen, mijnheer Dittrich.

Mevrouw de voorzitter. Je kunt veel over de vaste boekenprijs zeggen, maar het is een ieder geval een bescheiden correctie op de open markt. De voordelen van deze marktcorrectie zijn naar het oordeel van de fractie van D66 en de Onafhankelijke Senaatsfractie vele malen groter dan de nadelen. Kijk maar eens naar de situatie in landen die geen vaste boekenprijs kennen, zoals Engeland. Daar is er vooral een markt voor de bestsellers en daar kent men een monomaan aanbod. Dat gaat ten koste van de diepte en

de breedte van het aanbod. Daarmee verschaalt het culturele klimaat van een land en dat willen wij niet. Dat is eigenlijk de ideologische redenering die aan dit voorstel ten grondslag ligt.

Voorzitter. Ik heb nog drie vragen. Eigenlijk zijn het drie punten van zorg. Het eerste betreft de mate waarin het voorstel Europaproef is. In de schriftelijke voorbereiding is hierover natuurlijk al het een en ander gewisseld. De conclusie was dat prijsbinding een ernstige mededingingsbeperking is. Mag de vaste boekenprijs niet van de Europese Commissie dan hebben ten minste een paar andere landen een probleem, onder andere Frankrijk. Die redenering komt bij mij echter passief over. Eigenlijk wil ik de heer Jurgens volgen. Hij stelt voor ons meer weerbaar op te stellen en stelling te nemen tegen een eventueel verbod. Wij kunnen zeggen: wij hebben dit voorstel getoetst aan de regels en daarbij is ons gebleken dat het voldoet aan de normen van de wet. Daarom gaan wij niet wachten totdat iemand in Europa met een opvatting komt. Nederland wil zelf een opvatting hebben en die ook uitdragen.

Mijn tweede zorgpunt betreft het feit dat het systeem voor een deel afhankelijk is van de goedheid van de uitgevers en de boekhandel. Zij zullen hun winst ook moeten investeren in minder goedlopende boeken. In het gesloten systeem van uitgevers die elkaar kennen en die zich hebben verenigd, een systeem dat wij in het verleden kenden, kan ik mij van alles voorstellen. Maar hoe lang is dit systeem houdbaar? Uitgeverijen, maar ook boekhandels worden overgenomen, ze internationaliseren of kiezen voor enkel winst in plaats van een mooi, breed en diep productaanbod. Ook de boekhandels veranderen. Zij zijn onderdeel van een keten en kunnen daardoor inkoopkortingen afdwingen bij uitgevers. Die kortingen mogen nu niet worden teruggeven aan de consument en als men die kortingen niet investeert in een breed en diep aanbod, belanden deze korting als extra winst op de jaarrekening. Wat is de opvatting van de indieners over deze verandering? Welke invloed zal deze verandering uiteindelijk hebben op de Nederlandse situatie?

Voorzitter. Tot slot wijs ik op het volgende. Er zullen nog bepalingen worden opgenomen in de algemene maatregel van bestuur. Zal die op tijd klaar zijn? Wij hechten er namelijk aan dat deze wet zo spoedig mogelijk en in elk geval voor 1 januari 2005 in werking treedt.

*N

De heer **Van Raak** (SP): Mevrouw de voorzitter. Wij leven in een land waarin, naar verluidt, meer dan één miljoen mensen een boek willen schrijven. Betekent een vaste boekenprijs dat al die mensen later een prijs krijgen? Nee, dat is te mooi. In ieder geval verschijnt elke dag een groot aantal boeken en van die boeken worden veel exemplaren verkocht, veel meer natuurlijk dan er daadwerkelijk gelezen worden. Op een geheel vrije boekenmarkt zijn diversiteit en beschikbaarheid van het aanbod echter niet verzekerd. Daarom stellen de drie initiatiefnemers voor om de bestaande boekenprijs wettelijk te verankeren.

Mevrouw Van Nieuwenhoven, dit is uw laatste initiatiefwetsvoorstel dat u in deze Kamer verdedigt. Ik hoop u daar straks mee te mogen feliciteren. Wellicht hebt u nog plannen. Wij zullen het zien.

Voor de heer Dittrich is het al de vierde keer dat hij hier een initiatiefwetsvoorstel verdedigt. In april heeft hij hier het initiatiefwetsvoorstel over het spreekrecht van slachtoffers verdedigd. Mijn fractie begrijpt dat zijn partij veel initiatieven nodig heeft om het kabinetsbeleid een beetje in de goede richting te duwen. Ook deze keer staat mijn fractie welwillend, maar natuurlijk ook kritisch tegenover zijn voorstel. Met de heer Jurgens erken ook ik dat mevrouw Halsema aanwezig is en heet haar welkom.

De woorden "vast" en "prijs" staan vaak ook voor "onnodig" en "duur". Misschien ben ik een slecht onderhandelaar, maar ik krijg voor een verkocht boek van mijn hand niet meer dan 6% à 8%. De rest is voor de uitgever en de boekhandelaar. Dat boeken duur zijn, hoeft niet erg te zijn. Kunnen de initiatiefnemers mij evenwel zeggen wie nu profiteren van die hoge prijzen? Ten voordele van wie gaan wij vandaag de vaste boekenprijs wettelijk vastleggen? De heer Schouw wees er al op dat grote inkopers het verschil vaak niet doorberekenen aan de kopers, maar dit op de winstbalans zetten. Vragen heeft mijn fractie ook over de mate waarin het voorstel Europa-vast is. Verder wil zij weten waarom ervoor gekozen is om het schoolboek uit de wet te houden en waarom bijvoorbeeld het wetenschappelijke studieboek niet.

Als ik het goed heb begrepen, kent Nederland precies 100 jaar een systeem van vaste boekenprijzen, maar door Europese bemoeienis komt dit systeem vanaf volgend jaar wellicht op losse schroeven te staan. De initiatiefnemers willen met dit voorstel de voortzetting van de vaste boekenprijs verzekeren. Zo gemakkelijk laat de Europese Commissie zich echter niet vangen. De vaste boekenprijs kan worden opgevat als een kartelafsprake en kan bij grensoverschrijdend verkeer worden gezien als in strijd met de Europese mededingingsregels. De meeste Europese landen kennen in verschillende arrangementen een vorm van vaste boekenprijs. De Europese Commissie is tot op heden niet tegen deze landen opgetreden. De initiatiefnemers hebben voor hun voorstel aansluiting gezocht bij de tekst van een Franse wet die door de Commissie is goedgekeurd. Desondanks garandeert de Europese Commissie niet dat, mocht een klacht worden ingediend, dan niet alsnog juridische stappen worden ondernomen.

De initiatiefnemers stellen ook dat dit voorstel een cultuurpolitiek doel dient. Beschouwen de initiatiefnemers en de staatssecretaris deze opstelling van de Europese Commissie als een ongewenste mogelijke inmenging in de nationale cultuurpolitiek? De heer Jurgens en de heer Schouw hebben er al op gewezen dat wij ook zelf wel kunnen bepalen of een wet Europa-vast is en dat wij niet aan Europa behoeven te vragen of wij dat mogen doen. Ik wil verder net als de heer Schouw oproepen tot wat meer weerbaarheid.

De initiatiefnemers hebben besloten om het schoolboek niet onder te brengen onder de vaste boekenprijs. Een vrije markt voor schoolboeken heeft echter alleen zin als er concurrentie mogelijk is. Mijn

fractie kan zich nog geen voorstelling maken van die voorgestelde vrije schoolboekenmarkt. Ik heb daar een rijtje vragen over. Waar zit bijvoorbeeld het onderhandelbare deel van die boekenprijs? Is dat bij de auteur -- waarschijnlijk niet -- de uitgever of de boekhandelaar? Moeten ouders prijsvergelijkingen maken tussen meerdere aanbieders van een bepaalde methode? Moeten zij dan verschillende boekhandels bellen? Of moet de school de prijzen vergelijken en deze in een boekenlijst vermelden? Moeten ouders dan geografisch gespreid gaan bestellen? Of moet een school pakketten aanbieden en zelf boekhandelaar worden? Moet de school met de boekhandelaren gaan onderhandelen over de prijs van een bepaalde methode of met de uitgevers over de goedkoopste methode? Moeten ouders met hun voeten gaan stemmen, omdat de ene school een goedkopere boekenlijst heeft dan de andere?

Het is nog niet duidelijk hoe de vrije markt voor schoolboeken precies moet gaan functioneren. Als er geen andere voorstellen worden gedaan om deze markt verder in te richten, dan geeft mijn fractie er de voorkeur aan om het schoolboek ook onder de vaste boekenprijs te brengen. De initiatiefnemers ruimen in het wetsvoorstel wel een aparte plaats in voor het schoolboek, maar maken geen onderscheid meer tussen het algemene boek en het wetenschappelijke boek. Aan de overkant is de heer Dittrich weggekomen met een naar onze opvatting curieuze redenering. Ruwweg komt deze verdediging van een vaste boekenprijs voor het wetenschappelijke boek op het volgende neer. Het wetenschappelijke boek wijkt volgens hem op verschillende punten af van het schoolboek. Daarom moet het wetenschappelijke boek hetzelfde worden behandeld als het algemene boek en dus wel onder de vaste boekenprijs vallen.

Om het moeilijk te zeggen: als W niet S is, dan betekent dit nog niet dat W gelijk is aan A, maar slechts dat W gelijk is aan W. Eenvoudiger gezegd: het kan wel zo zijn dat het wetenschappelijke boek niet gelijk is aan het schoolboek, maar dat maakt het nog niet tot een algemeen boek. De heer Dittrich kijkt mij vragend aan. Ik zeg het nog één keer. De initiatiefnemers noemen een aantal redenen waarom de vaste boekenprijs niet zou moeten gelden voor het schoolboek.

Zoals: het gaat vaak om voorgeschreven methoden, er is sprake van een verplichte afname en er is minder voorraadrisico.

Er is in de natuur- en de menswetenschappen eveneens vaak sprake van voorgeschreven methoden, terwijl deze boeken voor een breder publiek vaak niet méér interessant zijn dan schoolboeken. Mijn studenten zijn verplicht bepaalde boeken op een bepaald moment af te nemen. Nieuwe technologieën, zoals "drukken op verzoek" leiden ertoe dat de voorraadrisico's voor alle soorten boeken zeer klein worden.

Volgens de initiatiefnemers zou er in het geval van het wetenschappelijke boek en het algemene boek geen sprake zijn van afzonderlijke markten. Wetenschappelijke boeken worden verkocht in reguliere boekhandels en er zou sprake zijn van een gemêleerd kooppubliek, "bestsellers" en zogenaamde "kruisbestuiving" tussen boeken voor een groter en een kleiner publiek. Ook noemen de initiatiefnemers zaken als

individuele aanschaf, gespreide verkoop en het eerder genoemde voorraadrisico.

Mevrouw de voorzitter. Mijn fractie durft dit allemaal te betwijfelen. Er moet immers rekening worden gehouden met het bestaan van verschillende soorten van wetenschappelijke boeken. Boeken op mijn gebied van wetenschap, de filosofie en de geschiedschrijving zijn tot op zekere hoogte vergelijkbaar met het algemene boek. Dit geldt ook voor sommige andere geesteswetenschappen. Als boeken op mijn vakgebied niet verkopen, ligt dat niet aan de aard van de boeken maar aan de kwaliteit ervan.

Heel anders is het gesteld met de meeste boeken op het gebied van de natuur- en menswetenschappen, waar volgens mijn fractie wel sprake is van een gespecialiseerde vraag. Hier is wel degelijk sprake van een afzonderlijke markt; veel van dergelijke studieboeken worden nagenoeg alleen verkocht in speciale filialen van boekhandels bij universiteiten en hogescholen. Het kooppubliek bestaat nagenoeg geheel uit studenten, want docenten weten meestal wel een gratis exemplaar op de kop te tikken. "Bestsellers" in de natuur- en menswetenschappen zijn erg dun gezaaid. Misschien kunnen de initiatiefnemers een voorbeeld noemen?

De "kruisbestuiving" vindt over het algemeen plaats met andere algemene boeken en niet met deze wetenschappelijke boeken. Individuele aanschaf betekent in dit geval nog niet gespreide aanschaf, zoals de initiatiefnemers beweren. Ik heb het verdwijnend probleem van voorraadrisico al genoemd.

Mijn fractie stelt voor om bij het wetenschappelijke boek een onderscheid te maken tussen handelsedities en wetenschappelijke studieboeken. Als de initiatiefnemers ervoor kiezen om het schoolboek buiten de vaste boekenprijs te houden – dit heeft overigens niet de voorkeur van mijn fractie – waarom geldt dit dan niet voor het wetenschappelijke studieboek?

Mijn fractie heeft ook nog twee korte vragen aan de staatssecretaris. Vele wetenschappelijke opleidingen gebruiken niet alleen boeken maar vooral ook readers. De prijs van deze readers kan soms erg oplopen en is vaak zelfs substantieel hoger dan van een vergelijkbaar boek. Dit heeft vooral te maken met de kopierechten. Het gaat meestal om teksten die geschreven zijn door aan wetenschappelijke instituten verbonden medewerkers, die worden overgenomen in readers die voor de studenten van deze instituten bedoeld zijn. Ziet de staatssecretaris mogelijkheden om iets te doen aan de onevenredig hoge prijzen voor readers?

Mevrouw de voorzitter. Ten slotte: we kopen nog wel veel boeken, maar we lezen steeds minder. Lezen wordt steeds meer een aangelegenheid van ouderen en vrouwen. Heeft de staatssecretaris een plan de campagne om de rest van het land, ook jongemannen zoals ik, weer aan het lezen te krijgen? Ik ben zeer benieuwd.

*N

Mevrouw **Van den Broek- Laman Trip** (VVD):
Mevrouw de voorzitter. We spreken vandaag over een wetsvoorstel dat de vaste boekenprijs in Nederland wettelijk wil vastleggen. In mijn fractie bestaat veel sympathie voor schrijvers, boekenlezers, boekwinkels en

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

uitgevers. Als de vaste boekenprijs zou leiden tot meer lezen, het uitgeven van meer waardevolle boeken en meer verkoop van leuke, gezellige en mooie boeken, zouden wij met nog meer gretigheid naar het wetsvoorstel hebben gekeken.

Helaas, mijn fractie heeft een aantal ernstige bedenkingen bij het initiatiefwetsvoorstel.

Drie weken geleden is hier in huis uitgebreid gesproken over het rapport van de Algemene Rekenkamer "Tussen beleid en uitvoering". Alle fracties in dit huis zijn het roerend met elkaar eens: de overheid moet bij wetsvoorstellen en beleidsplannen zorgvuldiger te werk gaan; zij moet al in een vroegtijdig stadium onderzoeken of een wetsvoorstel voldoet aan de door de Algemene Rekenkamer bepleite SMART-regels. Misschien was een aantal leden toen niet in deze zaal. Dat is overigens heel jammer, want het was een heel boeiende discussie die in feite alle Eerste-Kamerleden de hunne moeten maken. SMART staat voor Specifiek Meetbaar Afgesproken Realiseerbaar en Tijdgebonden. Wetsvoorstellen en beleidsnota's moeten aan deze regels voldoen als wij ernst willen maken met het slechten van de kloof tussen beleid en uitvoering. Naar de mening van de VVD-fractie voldoet dit wetsvoorstel niet of onvoldoende aan deze eisen. Onze woordvoerder, mevrouw Bierman, heeft bij de behandeling van het rapport van de Algemene Rekenkamer aan deze Kamer de vraag voorgelegd of wij wel een wetsvoorstel durven te verwerpen dat niet aan die criteria voldoet.

Het voorliggende wetsvoorstel dient een cultuurpolitiek doel. De indieners beogen voorwaarden te scheppen waardoor ook in Nederland voor de langere termijn een breed en divers aanbod van boeken beschikbaar zal zijn. Dat is een heel honorabel streven, waar wij het allemaal van harte mee eens zijn. De vraag is echter of dit streven met dit wetsvoorstel wordt gerealiseerd. Dat is namelijk niet meetbaar. De nota Boek en markt van het CPB en het Sociaal en cultureel planbureau is daar redelijk helder over. De hele nota staat vol met zinnen met de strekking "het kan zijn dat het cultuurpolitieke doel wordt gehaald, het kan ook zijn dat het niet wordt gehaald; wij weten het niet". Als de schrijvers van de nota wel iets hebben kunnen meten, is hun oordeel helaas niet positief. Ik zal niet alles citeren, maar één zin op pagina 121 wil ik wel citeren: "Voorzover de vaste boekenprijs van toepassing is, heeft de verticale prijsbinding een negatieve invloed op de aankoop van boeken en daarmee op de publieksparticipatie".

De heer **Van Raak** (SP): Ik ben zeer blij dat de VVD meteen terugkomt op ons voornemen om alleen maar wetten aan te nemen die uitvoerbaar zijn. Daarvoor mijn complimenten. Ik ben het met de woordvoerder zeer eens dat wij moeten meten, maar ik wil haar wel een wedervraag stellen. Hoe kunnen wij dat effect meten? Dan moet je een controlegroep hebben. Moeten wij dan een deel van het land niet doen, of moeten wij gaan vergelijken met landen die geen vast boekenprijs hebben? Wij hebben het systeem al honderd jaar, andere landen niet. Als wij op die manier meten, kunnen wij ook kijken naar de diversiteit. Misschien komen wij daar best wel gunstig uit.

Is dat een manier van meten? Die hebben wij immers al. Of heeft mevrouw Van den Broek een andere manier van meten voor ogen?

Mevrouw **Van den Broek-Laman Trip** (VVD): De vraag is veel fundamenteeler: moet je een wetsvoorstel maken voor iets wat niet meetbaar is? De VVD vindt dat je daar geen wet voor moet maken.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Vindt mevrouw Van den Broek het huidige aanbod in de gemiddelde boekhandel breed? Vindt zij het assortiment redelijk op orde? Als zij op deze vragen met "ja" antwoordt, is de oorzaak daarvan vermoedelijk de vaste boekenprijs. In alle landen waarin dat niet zo is, is er immers iets aan de hand. Mevrouw Van den Broek doet alsof zij een instrument hanteert dat iets moet realiseren, maar de empirie van 100 jaar ligt achter ons. Dat moet in de boekhandel te zien zijn. Die praktijk wordt bestendigd met deze systematiek.

Mevrouw **Van den Broek-Laman Trip** (VVD): Ik vind het interessant dat de heer Van der Lans mij vraagt of ik het aanbod in de boekhandel breed vind. Ik kan dat best breed vinden, maar ik meet dat niet. Stel je voor dat ieder persoon zelf meet of dat aanbod gevarieerd genoeg is! Ik citeer nu uit de nota Boek en markt van het Sociaal en cultureel planbureau. Daarin staat dat dit niet meetbaar is. Wie ben ik dan om daar een ander oordeel tegenover te stellen?

Het staat gewoon in die nota, die men ongetwijfeld afgelopen zomer uitgebreid heeft gelezen, net als ik heb gedaan. De conclusie van die nota is dat handhaving van het huidige systeem niet voor de hand ligt, gelet op de inefficiëntie van het systeem in vergelijking met mogelijke alternatieven. Als dat niet helder is, weet ik het ook niet.

De heer **Van Raak** (SP): Mevrouw Van den Broek zegt dat wij geen wetten moeten aannemen over zaken die niet te meten zijn, maar er zijn heel veel zaken niet te meten. Dan zal de wetgeving met meer dan 25% teruglopen, zoals het voornemen van het kabinet is. Sommige dingen zijn niet zo makkelijk te meten. Als de overheid zich alleen bezighoudt met dingen die heel makkelijk te meten zijn, krijgen wij een extreem kleine overheid, maar misschien klopt dat wel met een liberale opvatting. Wanneer kun je meten dat een leger efficiënt is, of de Betuwelijn? Dat zijn interessante discussies. Als mevrouw Van den Broek zegt dat wij dat moeten kunnen meten, verwacht ik ook een voorstel hoe wij dat kunnen meten. Of gaat de politiek gewoon niet meer over dit soort zaken?

Mevrouw **Van den Broek-Laman Trip** (VVD): De heer Van Raak haalt nu ongeveer de hele wereld erbij, maar ik stel voor dat wij ons bepalen tot het wetsvoorstel dat voorligt. Gehoord de discussie van drie weken geleden in dit huis, denk ik dat wij wetsvoorstellen moeten toetsen aan die vijf punten. Als je dit toetst, denk ik dat het daar niet aan voldoet. Zo simpel is het.

Mijn fractie concludeert dat een meting buitengewoon moeilijk is en ontbreekt. Wij concluderen dat het effect van dit wetsvoorstel in de toekomst nauwelijks te meten valt, en dat is niet SMART.

Dan kom ik bij mijn tweede bedenking. De R van SMART staat voor realiseerbaar. Wij hebben te maken met een klein taalgebied. Als op grond van cultuurpolitieke overwegingen een vaste boekenprijs wordt afgedwongen, kan deze alleen maar effectief zijn, als wij dezelfde aanpak hanteren als de Belgen, die in hetzelfde taalgebied wonen, zoals de heer Jurgens heel duidelijk historisch heeft uitgelegd. Wij wisten dat trouwens wel. Relevante prijsverschillen met onze zuiderburen zullen ertoe leiden dat Nederlanders in de toekomst benzine en boeken gaan tanken in België. Mijn fractie is ervan overtuigd dat realisatie van de cultuurpolitieke doelstelling door middel van twee verschillende regimes binnen eenzelfde taalgebied een illusie is. De wijziging die in het wetsvoorstel is aangebracht om dit probleem te ondervangen, zal onzes inziens niet het gewenste effect hebben. Wij willen graag nog een keer de visie van de indieners hierover horen, net als van de staatssecretaris, die deze wet in de komende tijd moet uitvoeren.

De heer **Jurgens** (PvdA): Mevrouw Van den Broek zegt dat mensen straks in Vlaanderen boeken gaan kopen, maar dat kan nu al. De nieuwe regeling is een andere vorm van hetzelfde.

Mevrouw **Van den Broek-Laman Trip** (VVD): Dat weet ik. U moet wachten tot ik klaar ben. De heer Jurgens zegt dat het nu al vele jaren zo gaat, maar zoals een reclamespotje zegt: ervaringen uit het verleden zijn geen garantie voor de toekomst. Ook de boekenwereld verandert razendsnel. Wij zien nu al dat jonge lezers de boekenmarkt heel anders benaderen. Boeken worden in toenemende mate gekocht via internet. Eerlijk gezegd moest ik een beetje lachen om de vergelijking die de indieners maakten tussen internet en de ontdekking van de fotografie, namelijk dat mensen toen bang waren dat de fotografie de schilderkunst zou doen verdwijnen. Vergelijkingen gaan altijd mank.

Mijn derde bedenking tegen dit wetsvoorstel is dat een vrije boekenmarkt juist kan leiden tot meer lezen. Lekker een goedkoop boekje meenemen bij het boodschappen doen, zal zeker tot de toekomstmogelijkheden kunnen behoren. Wij zien ook heus het gevaar in van mogelijke verschraling van het aantal boekhandels. Dat weegt ons inziens niet op tegen de marktwerking die ook in de boekenmarkt tot gezonde concurrentie kan leiden.

Wij vinden dat de strafrechtelijke bepalingen in dit wetsvoorstel heel zwaar zijn opgetuigd. Ook de heer Van Middelkoop heeft daaraan gerefereerd. Wij zijn blij dat de Tweede Kamer een nieuwe ZBO eruit heeft gehaald. Toch blijft het geheel bureaucratisch aandoen. De staatssecretaris gaat straks de wet evalueren. Dat heeft de Tweede Kamer via amendement uitgesproken. Ik vraag nogmaals hoe de staatssecretaris dat denkt te doen. Ik heb die vraag reeds gesteld in het verslag. Helaas kreeg ik toen antwoord van de indieners, waarvoor overigens mijn dank. Ik vind dat de staatssecretaris antwoord moet geven op dit punt. Het is voor de VVD-fractie van het grootste belang dat een evaluatie nu begint. Wellicht komen wij dan iets meer te weten dan tot nu toe mogelijk is geweest. Als dit

wetsvoorstel na aanvaarding in de kast wordt gelegd en er over een paar jaar weer uit komt, hebben wij weer niets.

Productie, verspreiding en lezen van boeken is buitengewoon belangrijk. Mijn fractie staat heel sympathiek tegenover de bedoeling van de initiatiefnemers van dit wetsvoorstel. De belangen van schrijvers, lezers, uitgevers en boekverkopers gaan ons ter harte. Die belangen wijzen niet eenduidig in een richting. Een gegarandeerde vaste boekenprijs vergemakkelijkt het uitgeven van nieuwe boeken met wellicht meer kansen voor jonge, onbekende auteurs. Bij het ontbreken van concurrentie kan een te hoge boekenprijs lezers juist van het kopen van boeken afhouden.

Het wetsvoorstel doorstaat de SMART-toets niet. De effecten zijn niet meetbaar. De doelstelling is niet realiseerbaar binnen het Nederlands taalgebied. Om die reden zal mijn fractie het wetsvoorstel niet steunen.

De heer **Van Middelkoop** (ChristenUnie): Mevrouw Van den Broek probeert met deze bijdrage waarschijnlijk duidelijk te maken dat het dogma van de economische mededinging zo sterk is dat daarvoor alles moet wijken. Als de SMART-criteria zo belangrijk zijn, waarom houdt zij die dan ook niet eens voor aan de Grondwet? Ik wil daarmee aantonen hoe ontoereikend zo'n criterium kan zijn. De vraag is of het aannemelijk is dat met dit wetsvoorstel, en met de wet die reeds privaatrechtelijk honderd jaar bestond, een breder en gevarieerder assortiment van boeken wordt bereikt. Ik betwijfel zeer of mevrouw Van den Broek dat durft te ontkennen.

Mevrouw **Van den Broek-Laman Trip** (VVD): Ik heb niet gezegd dat wij dit wetsvoorstel niet steunen omdat wij "coûte que coûte" voor de economische marktwerking zijn. Dat heeft de heer Van Middelkoop mij niet horen zeggen.

De heer **Van Middelkoop** (ChristenUnie): Dat heb ik juist wel gehoord. Dat is de onderstroom van de gekozen benadering.

Mevrouw **Van den Broek-Laman Trip** (VVD): Dan heeft de heer Van Middelkoop niet goed geluisterd. Ik heb gezegd dat het helaas niet meetbaar is en dat de doelstelling niet gehaald zal worden omdat er vanuit het buitenland enorme effecten te verwachten zijn. Die zijn er nu nog niet. Dat weet ik. Om die reden lijkt het ons een heel idealistisch wetsvoorstel. Waarschijnlijk zal het in de praktijk anders uitwerken.

De heer **Van Middelkoop** (ChristenUnie): Is mevrouw Van den Broek bereid te erkennen dat het argument van meetbaarheid ook wel eens ontoereikend kan zijn? Vandaar mijn wellicht gezochte voorbeeld van de Grondwet. Daarbij legt mevrouw Van den Broek toch ook het criterium van meetbaarheid niet aan? Toch is het een buitengewoon waardevol document.

Mevrouw **Van den Broek-Laman Trip** (VVD): Elk wetsvoorstel moet op de eigen merites beoordeeld worden wat betreft de meetbaarheid. Het Sociaal en Cultureel Planbureau heeft getracht een en ander te meten. Dat is ze niet gelukt.

*N

De heer **Woldring** (CDA): Mevrouw de voorzitter. Anders dan de woordvoerder van de VVD-fractie mag ik zeggen dat reeds in de schriftelijke voorbereiding is gebleken dat de CDA-fractie positief tegenover het wetsvoorstel staat. Mijn fractie waardeert het dat in het wetsvoorstel het boek en de muziekgave niet slechts als economische goederen worden beschouwd, maar ook als cultuurgroederen worden gewaardeerd en erkend. Mijn fractie wil ook waardering uitspreken voor de uitgebreide, gedetailleerde en zorgvuldige wijze waarop de initiatiefnemers het parlementaire pad hebben voorbereid. Niet dat de parlementaire behandeling zonder hobbels is verlopen. Het begon al met een herschrijving van de memorie van toelichting en met de nodige wijzigingsvoorstellen, maar juist daaruit blijkt dat de initiatiefnemers heel goed hebben gekeken naar wat er in de schriftelijke voorbereiding door de Tweede Kamer naar voren is gebracht en dat zij zo zorgvuldig mogelijk en adequaat hebben geprobeerd de formuleringen te vinden die noodzakelijk zijn. De CDA-fractie waardeert dat zeer. Die waardering heeft ook betrekking op de nota naar aanleiding van het verslag en op de vrijwel adequate beantwoording van de vragen die wij hebben gesteld aan de initiatiefnemers. Desondanks wil ik graag nog twee punten aan de orde stellen, namelijk of het wetsvoorstel strookt met de Europese regelgeving en de prijsontwikkeling van schoolboeken.

Teneinde het risico dat het wetsvoorstel bezwaren oproept bij de Europese Commissie zo gering mogelijk te doen zijn, hebben de initiatiefnemers in de opzet en de systematiek van het wetsvoorstel en zelfs in de formulering van de wetsartikelen gekeken naar wat in verschillende landen van de Europese Unie, met name Frankrijk, Europaproof is. Ondanks de verwarring die is gezaaid door brieven van het ministerie van Economische Zaken moeten wij zeggen dat de initiatiefnemers door de herziening van artikel 3 daarin goed zijn geslaagd. Zekerheid zal nooit worden verkregen, maar de herformulering zal waarschijnlijk de toets van de kritiek kunnen doorstaan. De CDA-fractie heeft nota genomen van de brief van de minister van Economische Zaken van 10 september jl. waarin de minister schrijft dat hij, evenals de indieners, verwacht "dat het risico op strijdigheid met het Europese recht (...) in overwegende mate is weggenomen". Gezien de resultaten van het ambtelijk overleg met de Europese Commissie en de genoemde brief van de minister van Economische Zaken verwacht de CDA-fractie dat het voorliggende wetsvoorstel de toets van de Europese regelgeving zal kunnen doorstaan.

Tot slot nog een enkele opmerking over de prijsontwikkeling van schoolboeken. Omdat de prijzen van schoolboeken niet onder de werking van het wetsvoorstel vallen, zal ik er kort over zijn. Wij hebben kennisgenomen van de brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 30 juni jl. aan de Tweede Kamer waarin de minister schrijft dat zij het beleid ter beheersing van de schoolkosten (inclusief de prijzen van schoolboeken) zal voortzetten. Ook schrijft de minister in die brief dat in het overleg tussen de besturenorganisaties, de ouderorganisaties en schoolmanagers in het voortgezet

onderwijs de intentie is uitgesproken om voor 1 januari 2005 tot afspraken te komen tot het transparant en beheersbaar maken, zoals dat tegenwoordig heet, van schoolkosten, inclusief prijzen van schoolboeken. Bovendien merkt de minister op dat zij tot wetgeving zal komen als de genoemde partijen voor 1 januari 2005 niet tot een dergelijke zelfregulering kunnen komen.

Ik kom terug op de woorden van de heer Dittrich tijdens de plenaire behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer. Hij heeft opgemerkt dat de prijsontwikkeling van schoolboeken kan worden betrokken bij de evaluatie die binnen vijf jaar zal worden uitgevoerd als het wetsvoorstel eenmaal wet is geworden. Het gaat mij om de evaluatie van de prijsontwikkeling van schoolboeken in verband met de evaluatie van het wetsvoorstel eenmaal wet geworden zijnde.

Ik wil twee vragen stellen. De eerste is gericht aan zowel de initiatiefnemers als aan de staatssecretaris: zijn zij van oordeel dat de prijs van schoolboeken moet worden betrokken bij de evaluatie van deze wet binnen vijf jaar? Indien zij deze vraag bevestigend beantwoorden, is de volgende vraag gericht aan de staatssecretaris: hoe verhoudt zich de evaluatie van de prijsontwikkeling van schoolboeken binnen vijf jaar met het beleid van de minister van OCW omtrent de beheersing van schoolkosten, inclusief de prijzen van schoolboeken? Om het kort samen te vatten: het gaat mij vooral om de ontwikkeling van de prijzen van schoolboeken, die zorgwekkend is. Wij zijn blij met het beleid van de minister van OCW, maar omdat de heer Dittrich dit bij de behandeling ter sprake bracht, doen wij dat nu weer. Hoe verhouden zich de evaluaties? Wij zien de antwoorden met belangstelling tegemoet.

*N

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Voorzitter. Ik wil beginnen met een compliment aan de initiatiefnemers voor de voortvarendheid en het elan waarmee zij tot nu toe te werk zijn gegaan. De nota naar aanleiding van het verslag bereikte ons in recordtijd. Wij zitten hier vaak maanden te wachten op een antwoord van de regering over belangrijke zaken als de jeugdzorg, maar deze montere initiatiefnemers waren in staat om binnen twee weken een antwoord te geven -- we vergeven hun maar even dat dit niet altijd to the point was.

Nederland kent sinds 1904, dus al meer dan een eeuw, een vaste boekenprijs. Met vaste regelmaat wordt deze ter discussie gesteld, maar juist daardoor is deze in de afgelopen twintig jaar meer dan een simpel instrument geworden. Hij hoort bij het progressieve erfgoed en in die zin kent dit wetsvoorstel ook de juiste initiatiefnemers -- zij het dat de hoofdindieners de laatste tijd het politieke spoor een beetje bijster is geraakt, maar dat ter zijde.

De vaste boekenprijs is een cultuurpolitiek instrument dat kansen biedt aan boekenschrijvers die anders niet aan de bak zouden komen, zo wil althans het verhaal. De vaste boekenprijs is een instrument van herverdeling: met het grote geld van de bestsellers kunnen kleine, waardevolle en dus niet per definitie rendabele cultuuruitingen mogelijk worden gemaakt. Die

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

achtergronden maken dat de vaste boekenprijs voor velen een soort totem of geloofsartikel is geworden.

Mevrouw **Van den Broek-Laman Trip** (VVD): Ik vind het interessant dat u zegt: "zo wil althans het verhaal". Dat is nu juist ons probleem: is het werkelijk ook zo dat het werk van jonge auteurs erdoor wordt bevorderd?

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Ik hoop van de initiatiefnemers helder antwoord op die vraag te krijgen. Maar ik kan u verklappen dat de vaste boekenprijs op dat gebied in de afgelopen eeuw behoorlijke prestaties heeft geleverd, daar hoeft u echt niet aan te twifelen. U heeft misschien wel een punt in het licht van de ontwikkelingen van de afgelopen tien jaar, die deze vorm van kruissubsidiëring minder geloofwaardig hebben gemaakt. Ik kom hier zo over te spreken, maar ik hoop hierover ook van de initiatiefnemers te horen.

De vaste boekenprijs groeide uit tot een symbool dat moest aantonen dat cultuur niet kan worden overgelaten aan de wetten van de markt. Zelf heb ik in de afgelopen jaren vele discussies over dit onderwerp mogen voeren. Tien jaar geleden zag het er overigens niet goed uit voor de vaste boekenprijs; met de komst van de Europese markt en de opkomst van het neoliberalisme leek hij zijn beste tijd gehad te hebben. Er werd ook steeds harder geroepen dat dit instrument de consument op kosten jaagde en dat het allemaal achterhaald was.

Het lukte echter niet om de verdediging te breken, niet in de laatste plaats omdat er uit die landen waar de vaste boekenprijs was afgeschaft, weinig goeds te melden viel. In Zweden, in menig opzicht een voorbeeld voor linkse mensen en wensen, had het loslaten van de vaste boekenprijs de literatuur weliswaar dichtbij het volk in de schappen van de supermarkt gebracht, maar daarbij tegelijkertijd de nekslag gegeven aan menig boekhandel.

Inmiddels zijn wij tien jaar verder en lijkt de aanval definitief afgeslagen. De consensus dat de vaste boekenprijs behouden moet blijven en zelfs een wettelijke verankering behoeft, is groter dan ooit. Het initiatiefwetsvoorstel wordt door alle belangrijke organisaties uit de uitgeverijwereld en boekenwereld juichend onderschreven. Zelfs de VVD meldde in de Tweede Kamer dat zij met spijt moest tegenstemmen. Het is jammer dat mevrouw Van den Broek in haar verhaal geen blijk heeft gegeven van enige spijt. Wij hebben wellicht nog wat zendingswerk in deze Kamer te verrichten! Kennelijk is ook in liberale kring het besef groeiende dat de wetten op het terrein van de cultuur niet altijd zaligmakend zijn. En ook van de Consumentenbond, in 2002 nog een apert tegenstander van dit wetsvoorstel, hoor je eigenlijk niets meer.

De indieners verdienen dan ook niets dan lof. Ze zijn er in geslaagd om de consensus over dit wetsvoorstel te organiseren en zelfs uit te bouwen. Dat is -- ere wie ere toekomt -- vooral een verdienste van D66. Want niet alleen toonde de heer Dittrich zich een even kundig als gedreven hoofdverdediger van het wetsvoorstel, ook zijn partijgenoot Aad Nuis, oud-staatssecretaris van Cultuur, toonde zich een hartstochtelijk ambassadeur en lobbyist voor de vaste boekenprijs. Verder mogen wij

staatssecretaris Van der Laan ook niet vergeten, want zij werkte zeer coöperatief mee.

Het was jammer dat D66-Europeaan Brinkhorst met zijn onbegrijpelijke brief van begin september even roet in het eten gooide. Mijnheer Dittrich, dat was toch echt een regiefoutje! Gelukkig zijn de lijnen bij D66 zo kort dat de eenheid in de D66-gelederen alweer hersteld waren op het moment dat deze Kamer aan de behandeling begon.

Voorzitter. Tegen deze achtergrond durf ik bijna niet meer te zeggen dat ik tocht nog enige bedenkingen heb tegen de vaste boekenprijs en dat het de vraag is of de vaste boekenprijs ook echt dat effectieve, cultuurpolitieke instrument is dat de initiatiefnemers ervan maken.

Ik kreeg vorige week iemand aan de lijn die lucht had gekregen van mijn bedenkingen en vroeg of mijn fractie van plan was om tegen te stemmen. Die mogelijkheid was eigenlijk nog niet in mij opgekomen, maar ik kan iedereen geruststellen: zo gek zullen wij het vandaag niet maken. Zo vaak komt het immers niet voor dat een door mijn partij ondertekend initiatiefwetsvoorstel de eindstreep haalt. Ik ken in ieder geval geen partijgenote die in de buurt van het record van de heer Vermeend komt.

Ik vind dat mogelijke bedenkingen een beter debat verdienen dan het debat dat tot nu is gevoerd. Ook in de schriftelijke voorbereiding heb ik een aantal contra-indicaties naar voren gebracht en ik moet zeggen dat de initiatiefnemers daar een beetje mager mee zijn omgesprongen. Het antwoord kwam toch eigenlijk neer op de vaststelling dat de vaste boekenprijs goed is, omdat nu eenmaal bewezen is dat die goed is. Dat is wel het snelste antwoord -- men had kennelijk haast -- maar ik denk niet dat het het beste antwoord is.

Naar de mening van mijn fractie moeten wij wel degelijk discussiëren over wat zich de laatste jaren in de boekenwereld, achter de gevel van de vaste boekenprijs voltrekt. Als het waar is dat de ontwikkelingen in de praktijk resulteren in een situatie die wij met de vaste boekenprijs nu juist willen voorkomen, is het niet alleen de vraag of wij elkaar een illusie voorhouden, maar nog interessanter is dan de vraag of er misschien ook andere instrumenten denkbaar zijn om diversiteit en pluriformiteit te stimuleren.

Ik las in de Handelingen dat er een Tweede-Kamerlid van de PvdA is geweest die bij vijf boekhandels is nagegaan in welke categorie het boek van Boris Dittrich "Een blauwe stoel in paars" wordt gerubriceerd. Is dat een wetenschappelijk of een algemeen boek? Toen ik dat las, dacht ik dat ik dat beter moest kunnen. Ik heb daarom een aantal kleine uitgeverijen gevraagd wat zij van de vaste boekenprijs vinden. Dat leek mij iets relevanter. Hebben zij het idee dat zij daardoor meer armslag krijgen, dat zij meer overlevingskansen krijgen en dat zij een goede entree houden tot de boekhandels?

Het antwoord was het over het algemeen tamelijk lauw. Stuk voor stuk meldden ze me dat ze tien jaar geleden nog een hartstochtelijk voorstander waren van de vaste boekenprijs, maar dat ze nu het idee hadden dat hier een gevecht uit het verleden werd beslist. "Een overwinning in een vorige oorlog" meende één van mijn zegslieden het te moeten noemen. De huidige oorlog gaat

niet over de vaste boekenprijs, maar over de kortingspercentages.

Een belangrijke verandering van de laatste tien jaar is dat er een uitruil op gang is gekomen van boekenafname en kortingsregelingen. Hierdoor wordt het boekenaanbod steeds vaker bepaald in onderhandelingen tussen concernuitgevers en boekhandelketens als AKO, Bruna en Libris.

Kleine uitgeverijen constateren dat zij er hierbij nauwelijks aan te pas komen. Zij zijn simpelweg niet interessant voor de grote ketens. De vaste boekenprijs betekent in deze situatie dat de marges voor toonaangevende boekhandels het grootst zijn op de boeken waarvan zij ook nog het meest verkopen. Minder courante boeken hebben voor boekhandels de kleinste marge. Het systeem dat daarmee ontstaat, verleidt boekhandels er vooral toe om op zeker te spelen en voor verkoopsucces te gaan. Zo ver is het nog niet. Het aanbod in de doorsneeboekhandels -- dan heb ik het dus niet over de AKO- en Bruna-ketens -- is groot, maar wij zijn wel getuige van een ontwikkeling die in dit opzicht ondermijnd is en die drijft op de vaste boekenprijs. Al mijn kleinere uitgeverijen melden dat zij moeilijker aan de bak komen met hun uitgaven in de grote boekhandels en dat zij in toenemende mate langs andere wegen, zoals internet, hun weg naar het publiek weten te vinden. Dat is vanuit de optiek van de boekhandels ook logisch, want wie riskant inkoop, is de dief van zijn eigen portemonnee, zoals dat in Nederland zo mooi heet. Maar weinigen in Nederland zijn daartoe langdurig bereid.

Het zou allemaal nog verdedigbaar zijn als vervolgens binnen uitgeverijen zichtbaar sprake zou zijn van kruisbestuiving. Helaas zien mijn vijf respondenten daarvan weinig. Er zijn ook geen harde, empirische bewijzen die iets van zo'n kruisbestuiving aantonen. Er zijn wel boeken die floppen, maar dat is dan een economische miskleun en niet het gevolg van cultuurpolitieke goede bedoelingen. Bij nogal veel uitgeverijen is het motto dat je veel moet schieten om een keer te scoren. Dat zou ook zonder de vaste boekenprijs vermoedelijk wel gebeuren. De laatste tien jaar is juist sprake van een forse schaalvergroting aan de zijde van de uitgeverijen. Het effect daarvan is dat er grotere uitgeversconcerns zijn gekomen waar bedrijfsmanagers de dienst uitmaken en waar steeds scherpere winstmarges moeten worden gehaald. Laat ik het zo zeggen: uitgevers als Geert van Oorschot worden met de dag zeldzamer. Vorige week maakte Meulenhoff, nog niet zo lang geleden een van de meest respectabele uitgeverijen in dit land, bekend dat zij met Prometheus zal moeten fuseren. Dat gebeurde onder druk van Apax, de financieringsmaatschappij van PCM, die een beursgang aan het voorbereiden is. Die maatschappij vond de financiële resultaten van Meulenhoff te mager. Van Prometheus is bekend dat het een gehaaide uitgeverij is, waar productieresultaten en winstcijfers het leidmotief zijn. Voor deze uitgeverij is een boek in de allereerste plaats iets wat moet renderen. Geloof mij, een directeur als Mai Spijkers heeft weinig op met begrippen als kruissubsidiëring. Over de vaste boekenprijs zul je hem niet horen klagen. Daarmee kan hij uitstekend uit de voeten.

Misschien ben ik wantrouwend, maar zulke signalen stemmen mij toch een beetje sceptisch. Ondanks het regime van de vaste boekenprijs is de tendens in de boekenwereld er onmiskenbaar een in de richting van schaalvergroting en winstmaximalisatie. Grote boekhandelketens en grote uitgeverijen spinnen meer garen bij de vaste boekenprijs dan kleine uitgeverijen. Je krijgt dus meer en meer de bekende gezichten op boeken die voor op de toonbank liggen. Mart Smeets, Paul Rosenmöller, Boris Dittrich, Richard Krajicek, Rafael van der Vaart: je kunt tegenwoordig al een biografie van iemand kopen als hij zo ongeveer net uit de luiers is. Trouwens, twee van mijn kleine uitgeverijen belden mij nog vlak voor dit debat met het verzoek of ik mevrouw Van Nieuwenhoven kon polsen om bij hen haar biografie te publiceren. Zij hadden er zelfs al een naam voor: Een kwart eeuw Den Haag. Ik zei dat een grote jongen hen waarschijnlijk al voor zou zijn. De inhoud is dus niet het meest relevant. Het gaat om het gezicht, de bekendheid, die het hem doet. Dat geldt natuurlijk niet voor de biografie van mevrouw Van Nieuwenhoven.

Kleinere uitgeverijen die geen boeken van grote namen kunnen uitbrengen, worden steeds vaker bevangen door het idee dat hun productie min of meer als boekhandelsdecorum dient voor de moneymakers in het hart van de boekhandel. Zij vullen de tafels verderop in de uithoeken van de boekhandel of mogen de schappen vullen. Om te overleven zien zij zich meer en meer genoodzaakt om het publiek rechtstreeks te benaderen via bijvoorbeeld internet, mailings, gespecialiseerde tijdschriften en doelgroepadvertenties; ik zei het zojuist al. Sommige neigen ertoe daaraan de conclusie te verbinden dat voor hen de vaste boekenprijs niet meer zo relevant is. Met hun uitgeverijen zou niet veel gebeuren als de vaste boekenprijs zou worden afgeschaft. Of, zoals een van hen het zei, ik denk dat prijsconcurrentie vooral zal optreden in het toptiensegment van het boekenaanbod. Voor de rest zul je waarschijnlijk een normalisering van de marges zien. Dat maakt het voor boekhandels en dus ook voor uitgeverijen lonend om voorbij het brede bestsellerspubliek te kijken naar specifieke doelgroepen. Er komt weer ruimte voor allerlei nicheboekhandels en -uitgeverijen. Er valt voor de boekhandel een publiek te herwinnen van kopers die zich niet zozeer laten leiden door prijsstelling, hypes en impulskoopgedrag, maar door inhoudelijke affiniteit. Wellicht zou het aardig zijn als de indieners mijn zegsman, de uitgeverij De Balie, van repliek dienen.

De vraag waar het in mijn aarzelingen om draait, is of de vaste boekenprijs nog wel beschermt wat het zegt te beschermen, namelijk variatie en pluriformiteit in het boekenaanbod. Is het in de zich wijzigende machtsverhoudingen in de boekenwereld nog steeds een adequaat middel? Ik zou het zeer op prijs stellen als de heer Dittrich en zijn collega's daar vandaag wat uitvoeriger bij stil zouden willen staan dan zij in de nota naar aanleiding van het verslag hebben gedaan. Misschien zie ik spoken. Ik hoop het. Breedheid en pluriformiteit zijn nog steeds kenmerken van Nederlandse boekhandels. Hoewel de stapels bestsellers groeien en prominenter om aandacht vragen, is het nog steeds een genoegen om in een boekhandel te zijn. Het aanbod is groot, sommigen spreken

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

zelfs van een overaanbod. Ik zou die term niet snel gebruiken. Hoe meer boeken er zijn, hoe beter het is. Het feit dat dit het geval is, zou men de verdienste van de vaste boekenprijs kunnen noemen.

Wij zien echter tegelijkertijd sluipenderwijs die tendens tot schaalvergroting en winstmaximalisatie. De vraag is of deze laatste tendens niet sterker is dan de traditie die de laatste honderd jaar onder het regime van de vaste boekenprijs tot stand is gebracht. De initiatiefnemers zullen vermoedelijk antwoorden dat zij dat niet weten. Dat is ook de reden dat wij zullen monitoren en evalueren. Wij gaan kijken of het werkt. Evalueren kan nooit kwaad. Ik ben het met mevrouw Van den Broek eens dat er zo snel mogelijk moet worden begonnen met monitoren.

Ik wil het zelfs nadrukkelijker zeggen. Ik vind dat de initiatiefnemers en de verantwoordelijke staatssecretaris het bestaan van de vaste boekenprijs, waar de gehele officiële boekenbranche nu zo over te spreken is, materieel moeten koppelen aan het bestaan van pluriformiteit en variatie in het boekenaanbod. Dat gebeurde in het oorspronkelijke wetsvoorstel, zij het enigszins cryptisch, in artikel 12. Daarin stond dat een uitgever bij het vaststellen van handelsmarges en overige verkoopvoorwaarden rekening had te houden met de inspanningen van de boekverkoper om een ruim en gevarieerd aanbod in stand te houden. Hoe dat verder moest, stond er niet bij. Feit was echter dat het hele uitgeverijwezen over dit artikel heen viel.

Vandaar dat vermoedelijk de kwestie van pluriformiteit nu is doorgeschoven naar een AMvB. De initiatiefnemers zeggen in de nota naar aanleiding van het verslag dat deze nog steeds dezelfde geest moet ademen of intentie heeft als de oorspronkelijke tekst van artikel 12. Ik ben daarom heel benieuwd naar die AMvB. Ik vraag aan de staatssecretaris of deze AMvB er komt en, zo ja, hoe ik mij die moet voorstellen. Hoe gaat de staatssecretaris bevorderen dat de pluriformiteit van het assortiment een rol speelt in de handelsbetrekkingen tussen de uitgeverijen en de boekverkopers? Hoe dwingend wordt deze AMvB en aan wat voor soort regels moet worden gedacht?

Eerlijk gezegd denk ik dat die AMvB er nooit zal komen, maar misschien ben ik te pessimistisch.

Ik kan mij simpelweg weinig voorstellen bij sturingsinstrumenten die mede de handelsmarges bepalen op basis van een breed assortiment. Daar kom je, zo vrees ik, nooit uit. Maar ik laat mij graag door de staatssecretaris overtuigen. Immers, als zo'n instrument, zo'n algemene maatregel van bestuur, er niet komt, is het eigenlijk ook niet goed, want in feite wordt de wet dan enigszins een zwakgebod. Wij hebben dan wel het instrument, de vaste boekenprijs, maar verder hebben wij niets voorhanden om af te dwingen dat het doel, een pluriform aanbod, ook echt wordt bereikt. Daar zal de Algemene Rekenkamer niet vrolijk van worden. Wij hebben dan immers wel de vaste prijs, met alle lusten van dien, maar geen wettelijk middel om de branche ook aan de lasten van de vaste boekenprijs te houden.

Voorzitter. Ik rond af. Ik heb een heleboel zaken niet besproken; dat hebben mijn collega's gedaan. Wij zullen dit wetsvoorstel steunen en dat doen wij ook met overtuiging. Onder het regime van de vaste boekenprijs

hebben wij in Nederland een boekencultuur waar wij trots op mogen zijn en dat verdient ook wettelijke verankering, maar er is een aantal contra-indicaties. Ouderwets uitgedrukt zou je kunnen zeggen dat het kapitalisme een aantal listen heeft verzonnen en daarmee de nobele cultuurpolitiek te slim af dreigt te zijn. Dat zou kunnen betekenen dat achter de vaste boekenprijs toch de ontwikkeling wordt ingezet die wij juist met de vaste boekenprijs willen voorkomen. Dat is waar de kleine uitgeverijen die ik heb gesproken, ook voor vrezen. Het betekent dat wij met de aanneming van deze wet niet zozeer een tijdperk van langdurige discussie afsluiten, maar een nieuw tijdperk beginnen, een tijdperk dat vraagt om verdere verrijking en verdieping van het instrumentarium om het brede cultuurpolitieke doel dat wij met deze wet beogen, daadwerkelijk te bereiken. Misschien is dat nog wel lastiger dan het wettelijk vaststellen van een vaste boekenprijs. Wij zullen dan ook, zo zeg ik met de heer Van Middelkoop, de komende 100 jaar nog met dit onderwerp bezig blijven.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt van 15.15 uur tot 16.00 uur geschorst.

De voorzitter: Ik deel aan de Kamer mede dat op 11 oktober jongstleden de geannoteerde agenda met bijlagen is ontvangen van de JBZ-Raad van 25 en 26 oktober 2004. Bij vier ontwerpbesluiten op de agenda wordt instemming gevraagd van de Kamer.

De bijzondere commissie voor de JBZ-Raad heeft zich heden beraden over deze ontwerpbesluiten en adviseert de Kamer in te stemmen met de ontwerpbesluiten geagendeerd onder de nummers 2a en 2b.

Instemming wordt onthouden bij de volgende agendapunten:

- B6, wegens de motie-Jurgens;
- GC2, wegens het aanbieden van een Engelstalige ontwerptekst. Voorts wenst de commissie de definitieve teksten af te wachten.

Ik stel voor, dit advies te volgen.

**

Daartoe wordt besloten.

*B

!Vaste Boekenprijs!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Voorstel van wet van de leden Dittrich, Halsema en Van Nieuwenhoven houdende regels omtrent de vaste boekenprijs (Wet op de vaste boekenprijs) (28652).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

De heer **Dittrich** (D66): Mevrouw de voorzitter. Ik dank de leden van de Kamer voor hun positieve, soms positief-kritische en soms alleen kritische inbreng. Verder dank ik de Kamer voor de voortvarendheid waarmee zij het voorstel in behandeling heeft genomen. Ik sta thans alleen achter het katheder. De beide andere indieners laten zich verontschuldigen: mevrouw Halsema omdat zij in het spitsuur van het leven wat problemen heeft met haar levensloop en echt een heel dringende reden had om weg te gaan, en mevrouw Van Nieuwenhoven omdat zij heel drukke bezigheden heeft in de Tweede Kamer. Beiden hebben wel gezegd dat dit niets te maken heeft met de inhoud van datgene wat de Eerste-Kamerleden naar voren hebben gebracht. Daar waren wij namelijk alledrie van onder de indruk.

De heer **Jurgens** (PvdA): Heeft de heer Dittrich in het Reglement van orde nagekeken of het mogelijk is dat in de Eerste Kamer slechts één indiener een wetsvoorstel verdedigt?

De heer **Dittrich** (D66): Ik weet uit eerdere ervaringen dat, ook al wordt een initiatiefwetsvoorstel door meer personen ingediend, er maar één persoon namens de indieners het woord voert. Ik weet ook dat de Eerste Kamer dit bij eerdere gelegenheden goed heeft gevonden. Ik neem dan ook aan dat dit een bestendig gebruik is in deze Kamer.

De heer **Jurgens**: De ruime ervaring van de heer Dittrich bij het verdedigen van initiatiefwetsvoorstellen komt hem nu te stade.

De heer **Dittrich** (D66): De datum van 1 januari komt met rasse schreden dichterbij. Dankzij de medewerking van de Kamer is het nu haalbaar dat het wetsvoorstel voordien in het Staatsblad komt, als de Kamer daar althans mee instemt. Met alle respect en erkentelijkheid voor de suggestie van de heer Van Middelkoop om het de statenprijs te gaan noemen, moet ik zeggen dat het, als het aan mij ligt, wel de Wet op de vaste boekenprijs blijft heten. Ik heb mij laten informeren dat, als wij de naam nu nog willen wijzen, wij dan met een novelle moeten komen. En dat zou weer de nodige voeten in de aarde hebben. Bovendien is het begrip "vaste boekenprijs" redelijk ingeburgerd. Ik kan mij echter ook herinneren dat een van onze collega's, toen hij ooit in een televisieprogramma onverhoeds de vraag kreeg voorgelegd wat hij van de vaste boekenprijs vond, zei dat die maar snel uitgereikt moest worden. Er is dus ook nog wel wat zendingswerk te verrichten. Ik ben net als mijn collega-initiatiefnemers verheugd over de instemming die is uitgesproken. Ik zal dan ook niet meer uitvoerig ingaan op de redenen waarom wij met het initiatiefvoorstel zijn gekomen. Ik zal dat wel doen als ik op het betoog van de heer Van der Lans kom, maar vooralsnog wil ik mij beperken tot de zaken die hier aan de orde zijn geweest, de vragen die zijn gesteld, en de opmerkingen die zijn gemaakt.

Ik sta om te beginnen stil bij het thema Europa, waar verschillende leden over hebben gesproken. De verhouding tot het Europese recht is natuurlijk een belangrijk gegeven. Diverse sprekers, waaronder de heren Jurgens en Van Middelkoop, hebben gepleit voor een wat

steviger houding ten opzichte van Europa. Wij moeten geen toestemming vragen, maar laten zien dat wij zelf vinden dat dit wetsvoorstel in lijn is met het Europese recht. Met die intentie ben ik het van harte eens. Feitelijk hebben wij ons ook zo gedragen. Immers, wij hebben het wetsvoorstel opgesteld en ingediend, wetend dat de Europese Commissie initiatieven op dit terrein, om het maar heel voorzichtig te zeggen, niet echt propageert. Er komt echter een moment waarop het ook voor de voortgang en de haalbaarheid verstandig is om de opvatting van de Commissie te toetsen, gegeven de onmiskenbare bevoegdheden die de Commissie nu eenmaal heeft op grond van het Europees verdrag. Wij dachten dat het ook goed was om de leden van de Tweede Kamer en de Eerste Kamer zo veel mogelijk van het gevoelen van de Europese Commissie op de hoogte te brengen. Vandaar dat er ambtelijke voorbesprekingen zijn geweest en dat de minister van Economische Zaken uiteindelijk een brief heeft gestuurd waarin hij de inschatting doet dat het wetsvoorstel Europa-bestendig zal blijken te zijn. Ik moet zeggen dat ik aangenaam getroffen was door de inzet van de Eerste-Kamerleden op het punt van Europa. In de Tweede Kamer was de vraag of het wetsvoorstel Europa-bestendig zou zijn, een bron van discussie en zorg, terwijl ik hier in de Eerste Kamer juist wordt opgeroepen om zelfbewust aan de Europese Commissie te laten zien hoe wij met dat onderwerp omgaan.

Het tweede punt dat ik aan de orde wil stellen, betreft de evaluatie van de prijzen. De heer Woldring heeft gevraagd hoe het zit met de toezegging die ik in de Tweede Kamer gedaan heb om de prijsontwikkeling van schoolboeken te betrekken bij de evaluatie van de Wet op de vaste boekenprijs, en hoe die toezegging zich verhoudt tot de brief van minister Van der Hoeven van 30 juni over hetzelfde onderwerp. Voor het antwoord hierop kan ik het beste verwijzen naar datgene wat ik in de Tweede Kamer heb gezegd. Ik heb daar gesteld dat het eigenlijk om twee zaken gaat, namelijk de evaluatie van de Wet op de vaste boekenprijs en de evaluatie van de prijsontwikkeling van schoolboeken. Ik heb toen gezegd dat ik vind dat die twee losgekoppeld zouden moeten worden en dat in een apart debat met de minister van OCW bekeken zou moeten worden of de prijsontwikkelingen rond het schoolboek niet veel eerder dan na vijf jaar geëvalueerd kunnen en moeten worden. Ik vind nog steeds dat die evaluatie niet hoeft te wachten tot de evaluatie van het onderhavige wetsvoorstel. Uit de brief van 30 juni heb ik begrepen dat de minister van OCW vindt dat de vinger aan de pols moet worden gehouden bij het prijsbeleid van scholen. Onze opvattingen staan dus niet tegenover elkaar, maar staan in elkaars verlengde. Dat neemt echter niet weg dat het heel goed is om, wanneer de Wet op de vaste boekenprijs over vijf jaar wordt geëvalueerd, dan ook te bekijken hoe het met de schoolboeken is gegaan. Wellicht kan in die evaluatie gebruikgemaakt worden van de evaluatie die de minister van OCW op een veel eerder moment zal doorvoeren voor de schoolboeken en de prijsontwikkeling terzake.

Ik kom op de kritische opmerkingen die de heer Van Middelkoop gemaakt heeft over artikel 12 van het wetsvoorstel en de invulling die wij bij algemene maatregel van bestuur aan dat artikel geven. De heer Van

Middelkoop maakt uit de bewoordingen daarvan op dat de overheid zich op grond van artikel 12, zoals het thans is geformuleerd, zou kunnen en mogen bemoeien met de interne structuur van een hele bedrijfstak. Ik denk dat het goed is om nog even het perspectief van artikel 12 te schetsen. Artikel 12 is in het wetsvoorstel opgenomen om het mogelijk te maken dat het boekenvak en de bladmuziekbranche blijvend kunnen beschikken over een efficiënte en werkzame distributie-infrastructuur. Die infrastructuur is vervolgens ook weer van belang voor de eindafnemers, de kopers in de winkel.

Bij de uitwerking van artikel 12 moet steeds worden bedacht dat dit bij een toetsing aan artikel 81 van het Europees Verdrag -- die immers mogelijk blijft -- geen problemen mag opleveren. De AMvB moet daarom de grondslag bevatten voor het maken van afspraken tussen representatieve organisaties van uitgevers en boekverkopers, al dan niet in samenspraak met een of meer distributeurs. De afspraken hebben uitsluitend tot doel een distributie-infrastructuur in stand te houden die gericht is op de spreiding en de beschikbaarheid van boeken en muziekuitgaven in Nederland. De voordelen hiervan moeten de afnemers ten goede komen door middel van een mogelijkheid voor eindafnemers om zonder extra kosten boeken in een boekenwinkel te kunnen bestellen en deze zonder veel omhaal in bezit te krijgen. In de praktijk betekent dit het volgende. Als u naar een boekhandel gaat en een boek wilt kopen dat niet aanwezig, wordt er in de computer gekeken en wordt het boek gesteld. Vaak is het dan al de volgende dag of twee dagen later in de winkel. Dit gebeurt via het Centraal Boekhuis waar de boeken opgeslagen liggen. De klant kan het boek dan zonder extra kosten verkrijgen. De inhoud van de afspraken kan ook niet verdergaan dan op een aantal onderdelen strikt noodzakelijk is: de inrichting van de infrastructuur, de tarieven en de voorwaarden die gelden voor of verband houden met bewaring voor uitgevers in het Centraal Boekhuis en de levering aan verkopers van boeken en muziekuitgaven door middel van die infrastructuur. De afspraken zullen dus ook niet verder mogen gaan dan de daarbij te hanteren minimummarges. De concrete afspraken moeten uiteraard door de marktpartijen zelf gemaakt worden. Zij moeten daarvoor gelegitimeerd zijn. Daartoe behoort dat zij verplicht zijn te blijven binnen de kaders die de algemene maatregel van bestuur aangeeft. De gevolgen van deze afspraken worden zichtbaar in de efficiency en de effectiviteit van de distributie van boeken en muziekuitgaven.

De heer **Van Middelkoop** (ChristenUnie). Het zal zo'n vaart wel niet lopen, maar het principiële punt zit in het gegeven dat er een wat lastige samenwerking bestaat tussen aan de ene kant de overheid die de AMvB slaat en de sector zelf. De formulering zoals deze nu luidt, is een facultatieve formulering. Acht de heer Dittrich het mogelijk dat de afspraken die nu al bestaan in de sector voldoende zijn?

De heer **Dittrich** (D66): De AMvB's zou ik willen bespreken als ik de heer Schouw antwoord geef op zijn klemmende vraag of al die AMvB's vóór 1 januari klaar

zijn en hoe zich dat verhoudt tot de tekst van de wet. Ik zal daarbij de vraag van de heer Middelkoop meenemen.

De heer **Van Middelkoop** (ChristenUnie): Mijn vraag heeft niets te maken met de vraag van de heer Schouw. Bij deze AMvB staat helemaal niet dat hij vóór 1 januari geslagen moet worden. Hij is facultatief. Laten wij ons beperken tot de materie waarover u zojuist uitvoerig antwoord gaf, te weten de overheidsverantwoordelijkheid met betrekking tot de distributie-infrastructuur. Mijn principiële zorg betreft de vraag hoever de overheidscompetentie nu eigenlijk gaat. De heer Dittrich zei zelf zo-even dat er allerlei mitsen en maren zijn en dat dit en dat strikt moet worden toegepast maar dat staat niet in de tekst van artikel 12. Daar kan in principe alles. De overheid kan het zelfs helemaal overnemen.

De heer **Dittrich** (D66): Uw Kamer heeft gevraagd of het wel nodig dat er zoveel AMvB's zijn en of het niet beter zou zijn de hoofdlijnen in de wetstekst vast te leggen. Ik heb daarop geantwoord dat dit een initiatiefwetsvoorstel is. Wij hebben niet de regering aan het werk gezien, wij hebben dit als Kamerleden zelf moeten doen omdat de regering geen actie heeft ondernomen op dit punt. Als de regering een AMvB maakt, vinden wij het belangrijk dat deze via een voorhangprocedure aan de Kamer wordt voorgelegd.

Dan kom ik bij de beantwoording van uw vraag. Wij willen weten waar de regering mee komt. Stel dat de regering, uw gedachtelijng volgend, zegt: wij gaan de distributie helemaal regelen. In dat geval kunnen wij zeggen dat dat niet conform artikel 12 is. Het is dus niet de bedoeling dat de overheid de distributie helemaal voor haar rekening gaat nemen. Wij willen dit aan de marktpartijen laten, met inachtneming van de kaders die artikel 12 stelt. Zouden wij het niet eens zijn met acties, dan zullen wij dat bij de bespreking van de algemene maatregel van bestuur naar voren brengen.

De heer **Van Middelkoop** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik heb op dit punt nog een vraag en ik zou het op prijs stellen als ook de staatssecretaris daarop reageerde. Ik heb namelijk de indruk dat de gedachtewisseling met de heer Dittrich niet alles oplost. In feite erkent hij mijn zorg dat op basis van dit artikel van alles mogelijk is, maar vervolgens zegt hij: gelukkig hebben wij het redmiddel van de voorhangbepaling, zodat de Tweede of de Eerste Kamer kan voorkomen dat de minister of de staatssecretaris op een volstrekt onaantvaardbare manier met dit artikel aan de haal gaat.

De heer **Dittrich** (D66): Een extra argument bij mijn verdediging is nog dat onze hoofddoelstelling met dit wetsvoorstel is het codificeren van de bestaande praktijk. U schetst een situatie die afwijkt van de bestendige praktijk. Als die afwijking zich inderdaad voordoet, zal de Kamer daarop moeten reageren. Echter, de hoofddoelstelling van het wetsvoorstel is het vastleggen van de huidige praktijk. Wij gaan niet verder, maar doen daar ook niets aan af.

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

De heer **Jurgens** (PvdA): Voorzitter. De gedachtewisseling heeft nu een hoog theoretisch gehalte, terwijl ik dat niet van de heer Van Middelkoop gewend ben. Ik wil daarom een praktisch voorbeeld geven en noem het Centraal Boekhuis. Dat is tot stand gebracht door de uitgevers en de boekhandelaren in Nederland en functioneert buitengewoon goed. Ik kan mij voorstellen dat de algemene maatregel van bestuur regelt dat het Centraal Boekhuis niet alleen werkt voor de leden met een lange naam, maar voor alle personen die boeken willen distribueren. Zoiets zou passen bij het beoogde, vrije systeem. Doelt de heer Dittrich op zo'n mogelijkheid? Ik begrijp in ieder geval dat niet bedoeld wordt hetgeen de heer Van Middelkoop als mogelijkheid noemt, dat bijvoorbeeld de overheid het Centraal Boekhuis overneemt.

De heer **Dittrich** (D66): Daarom ben ik ook dankbaar voor de vragen van de heer Van Middelkoop. Die bieden mij de gelegenheid om te zeggen dat het uitdrukkelijk niet de bedoeling van de medewetgever is om allerlei regelingen te treffen die de marktpartijen zelf kunnen treffen. Het is dus absoluut niet de bedoeling dat de overheid de huidige praktijk van de distributie voor haar rekening gaat nemen.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Het is dan duidelijk wat niet de bedoeling is, maar ik wil weten wat wel de bedoeling is. Dat is interessanter. Is er, gelet op het huidige functioneren van het Centraal Boekhuis, reden om nu of spoedig na 1 januari een algemene maatregel van bestuur op te stellen die dat functioneren zou verbeteren?

De heer **Dittrich** (D66): Zoals u weet plegen alle marktpartijen overleg over de vraag hoe de distributie in de praktijk gestalte kan krijgen als er eenmaal een wet op de vaste boekenprijs is. Wij hebben doelbewust voor een open formulering gekozen, omdat dit onderwerp natuurlijk een relatie heeft met het gestelde in de Mededingingswet en de Europese regels. Als wij te veel met deze wet zouden regelen, kunnen wij van de EU te horen krijgen dat de bepalingen in strijd zijn met de mededingingsbepalingen. In dat geval hebben wij een probleem. Daarom staat in de wettekst een open formulering. Bij het opstellen van de algemene maatregel van bestuur moet worden nagegaan hoe wij op een praktische manier en conform de bestaande regelingen het best kunnen handelen.

De heer **Jurgens** (PvdA): Dan heb ik nog de praktische vraag: zal straks het Centraal Boekhuis beschikbaar zijn voor allen die boeken wensen te distribueren? Zal dat met de AMvB worden geregeld of wordt in deze mogelijkheid niet voorzien?

De heer **Dittrich** (D66): Wij houden ons daar nu nog niet mee bezig. Misschien kan ik later in mijn betoog op deze vraag antwoorden. Ik weet niet wat ik aanricht voor het Centraal Boekhuis als ik hierop direct antwoord. Als medewetgever wil ik verre van blijven van verkeerde uitspraken.

De heer Van Middelkoop heeft opmerkingen gemaakt over artikel 6 van ons voorstel. Kortweg komt zijn opmerking neer op de vraag: wat doet het

commissariaat bij opruimingen? De heer Van Middelkoop zei te vrezen voor de situatie waarin het commissariaat moet instemmen, niet alleen met de opruiming als zodanig, maar met het opruimen van elke boektitel en dat het dat ook nog eens van tevoren moet doen. Dat wordt met artikel 6 absoluut niet bedoeld en het is ook niet de consequentie van lid 1, onder c.

Het Commissariaat voor de Media zal niet vooraf toestemming geven, maar een verkoper die wil gaan opruimen, moet dit wel vooraf melden. Het Commissariaat voor de Media moet vooraf worden ingelicht dat er een opruiming op komst is en naar aanleiding daarvan in de gelegenheid worden gesteld om te gaan controleren. Het gaat per slot van rekening om een wezenlijke afwijking van de geldende vaste prijzen in een lokale situatie, waar de andere verkopers zich -- wellicht deels voor dezelfde boeken -- wel aan de vaste boekenprijs moeten houden. De melding gaat over de uitverkoop zelf, niet over individuele titels. Het Commissariaat voor de Media plaatst deze op de website, zodat ook het publiek daar zelf zijn voordeel mee kan doen.

Er is ook nog een vraag gesteld over het binnentreden van woningen. Artikel 138b van de Mediawet geeft alleen toestemming aan toezichthouders in het kader van de Mediawet. Het Commissariaat voor de media heeft, voor zover het toezicht op de vaste boekenprijs betreft, geen bevoegdheid om woningen binnen te gaan.

Ik kom nog even terug op de opmerking van de heer Van Middelkoop over de parlementaire jeugdzone in het kader van de voorhangprocedure. Ik heb daar al kort op geantwoord. Misschien is het een vrucht van jarenlange parlementaire ervaring. Mevrouw Van Nieuwenhoven heeft mij dat tijdens het betoog van de heer Van Middelkoop in het oor gefluisterd. Het wetsvoorstel dat we nu behandelen, is in die zin uniek dat het geen kabinetsvoorstel maar een initiatiefwetsvoorstel is. Het voorstel wordt gelukkig gesteund door een overgrote meerderheid van de Tweede Kamer en laten we hopen ook van de Eerste Kamer. De bewindslieden zullen betrokken zijn bij de uitvoering in het kader van de algemene maatregelen van bestuur. Als het wetsvoorstel tot wet verheven wordt, ligt de verantwoordelijkheid voor de uitvoering niet meer bij de initiatiefnemers maar bij de betrokken minister en staatssecretaris. Zij stellen de AMvB's op. Wij hebben er alle vertrouwen in dat dit goed zal gaan, maar wij houden toch graag een oogje in het zeil. Ik weet dat de heer Van Middelkoop, toen hij nog in de Tweede Kamer zat, altijd veel werk maakte van zijn controlefunctie. Hij doet dat als lid van de Eerste Kamer ook. Het zal hem daarom deugd doen dat er een voorhangprocedure is. Deze is weliswaar niet ontworpen voor deze situatie, maar er wel perfect op toegesneden. Overigens kan de Kamer dit gewoon laten passeren als zij het eens is met de AMvB's die het kabinet voornemens is in te voeren. Deze moeten trouwens ook nog aan de Raad van State worden voorgelegd.

De heer Schouw heeft opgemerkt dat rekening moet worden gehouden met het feit dat de wet per 1 januari 2005 in werking treedt, terwijl er nog geen vastgesteld uitvoeringsbesluit is. Dat is op zich geen beletsel om de wet in werking te laten treden. De

hoofdpijnen voor de vaststelling en de toepassing van de vaste prijs, voor de boekenclub en het toezicht zijn in de wettekst opgenomen. De uitvoeringsmaatregelen betreffen de toegestane kortingen, de bijzondere prijzen. Wij denken daar als initiatiefnemers als volgt over, zonder daarmee de primaire verantwoordelijkheid van de staatssecretaris en het Commissariaat voor de uitvoering van de wet over te willen nemen. Ik neem aan dat de staatssecretaris hier ook zelf op zal ingaan. De wet geeft voldoende houvast voor de uitvoering, maar wel in de strengste vorm. Zonder een nadere regeling voor korting is immers geen enkele korting toegestaan. Hetzelfde geldt voor de bijzondere prijzen en feitelijk ook voor de boekenclub. De strengheid van de wet garandeert dat er niet gestunt kan gaan worden met boekenprijzen. Het is bij het opstellen van de wet een belangrijk uitgangspunt geweest dat zoveel mogelijk moest worden aangesloten bij de bestaande situatie. Hetzelfde uitgangspunt zal naar ons weten ook gehanteerd worden bij het opstellen van de algemene maatregelen van bestuur, bijvoorbeeld door te kijken naar de reglementen van het handelsverkeer, zoals die nu gelden.

Zolang de algemene maatregel van bestuur er nog niet is, is het logisch om te verwachten dat het commissariaat bij zijn toezicht de reglementen als leidraad kan nemen en dat die wordt neergelegd als een door het commissariaat te hanteren beleidslijn. Een bijkomend voordeel daarvan is dat de in het verleden opgebouwde jurisprudentie rond de reglementen van het handelsverkeer nog steeds een rol kunnen spelen bij het beoordelen van zaken. Wij menen dat die visie wordt gedeeld door het commissariaat. De staatssecretaris zal daar straks nog op ingaan.

De heer **Schouw** (D66): Ik dank de heer Dittrich voor de beantwoording van deze prangende vraag.

Hij zegt dat het commissariaat daarbij de leidraad kan hanteren omdat de uitwerking mogelijkerwijs niet gereed is. Is het hanteren van een leidraad door het Commissariaat voor de media juridisch 100% waterdicht? Dat lijkt mij als juridische leek boterzacht in vergelijking met de maatregel die wij willen.

De heer **Dittrich** (D66): Het is natuurlijk beter als er een algemene maatregel van bestuur is, maar wij komen na 1 januari, voordat de algemene maatregel van bestuur gelding krijgt, niet in een vacuüm terecht. Het hanteren van een leidraad die ook wordt gepubliceerd op onder andere de website van het Commissariaat voor de media, heeft voor het publiek een heel heldere connotatie. Dat is de manier waarop het commissariaat bepaalde conflicten en geschillen beoordeelt en bepaalde situaties bekijkt. De buitenwereld weet dus welke richting het op gaat en diezelfde richting wordt ook nu gevolgd. Er zijn dus geen verrassingen voor de praktijk.

De heer Van Middelkoop heeft mevrouw Halsema gevraagd of zij zeker weet dat dit wetsvoorstel, als het kracht van wet krijgt, de toetsing aan de Grondwet in het kader van haar initiatiefwetsvoorstel kan doorstaan. In de pauze moesten wij snel wegrennen om te gaan stemmen over het wetsvoorstel van mevrouw Halsema in de Tweede Kamer. De eindstemming daarover is tot donderdag aangehouden. Er is wel gestemd over de ingediende amendementen. Eigenlijk wil ik het wel op z'n

Rotterdams zeggen: zeker weten. De Wet op de vaste boekenprijs belemmert nergens de vrijheid van meningsuiting, de vrijheid van drukpers of de vrijheid van godsdienst. Onder de Wet vaste boekenprijs mag iedereen alles blijven schrijven en publiceren. Alleen wanneer je een uitgave in de publieke verkoop brengt, moet je er een vaste prijs voor bepalen. Met de hoogte van de prijs en de wijze van berekening bemoeit het wetsvoorstel zich niet. Daarnaast geeft het wetsvoorstel uitvoering aan het gestelde in artikel 22, derde lid, van de Grondwet. Zo hebben wij dat ook toegelicht in de nota naar aanleiding van het verslag. Ten slotte wil ik hieraan toevoegen dat de Raad van State ons wetsvoorstel grondig heeft bekeken en daarin geen strijdigheid heeft ontdekt met de Grondwet.

Juist de heer Van Middelkoop moet zich ervan bewust zijn dat het voorstel van mevrouw Halsema nog geen kracht van wet heeft. In de Tweede Kamer spant het erom. Naar ik meen, zullen wij daarover aanstaande donderdag stemmen. Mevrouw Halsema zei nog tegen mij: schijnbaar mag uit de vraag van de heer Van Middelkoop worden afgeleid dat het voorstel constitutionele toetsing op steun in de Eerste Kamer, of in ieder geval van de fracties van de ChristenUnie en de SGP, kan rekenen. Zij rekende zich op dat punt een beetje rijk.

De heer **Jurgens** (PvdA): De volgende redenering kan de heer Dittrich er wellicht toe brengen om aanstaande donderdag tegen het voorstel van mevrouw Halsema te stemmen. Ik kan mij zeer wel voorstellen dat een rechter redeneert dat het boek volgens artikel 7 lid 1 van de Grondwet een dienstig middel is om gedachten en gevoelens te openbaren en dat het leggen van beperkingen daarop ten aanzien van de prijs zodanig in strijd is met dit artikel dat de wet daarmee in strijd moet worden geacht. Als dat feitelijk gebeurt, zou de heer Dittrich door donderdag voor het wetsvoorstel van mevrouw Halsema te stemmen, zijn eigen wetsvoorstel onderuithalen.

De heer **Dittrich** (D66): Er is vrijheid voor de uitgever om de prijs vast te stellen. In uw voorbeeld zouden mensen die het boek willen kopen, daarvan afzien, omdat de prijs te hoog is. Ik kan mij niet voorstellen dat een uitgever zo'n hoge prijs vaststelt, want dan kan hij zijn boek niet verkopen.

De heer **Jurgens** (PvdA): Gemeenten hebben vanaf het eind van de negentiende eeuw beperkingen van de drukpers gepleegd. Toen is er een hele jurisprudentie opgebouwd, omdat de rechter wel verordeningen aan de wet mag toetsen, en dus ook aan de Grondwet. Op grond daarvan kun je de conclusie trekken dat de rechter zich hierin vrij zou voelen. Het gaat erom of wij dat willen. Als de wetgever vandaag vaststelt dat dit wel kan, zou dat verder onaantastbaar moeten zijn. Je kunt een redenering opbouwen, zoals destijds ook is gebeurd, dat dit een dienstig middel is voor het verspreiden van gedachten en gevoelens, dat het vaststellen van een vaste prijs belemmerend werkt voor die verspreiding van gedachten en gevoelens en dat er dus een strijd aanwezig moet worden geacht. Mocht dat wetsvoorstel ooit de Eerste Kamer bereiken, dan krijgen wij discussies of de beslissing

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

over zo'n zaak bij de wetgever wordt gelegd, dus of de wetgever de Grondwet uitlegt, of dat er ruimte wordt gelaten aan de rechter om er anders over te denken. Daar moet de heer Dittrich heel goed over nadenken.

De heer **Dittrich** (D66): U kijkt mij aan alsof u mij oproept om tegen dat wetsvoorstel te stemmen. Of is dat niet zo?

De heer **Jurgens** (PvdA): Zoals behoort in dit huis, is het een geheel hypothetisch geval. De heer Dittrich staat voor een keuze, waar ik hem slechts op wijs.

De heer **Dittrich** (D66): Ik zal dit ter harte nemen. Wij hebben nog een extra fractievergadering, waar wij heel kritisch naar het wetsvoorstel over constitutionele toetsing zullen kijken. Ik zie zelf geen enkele strijd met de Grondwet, dus ik zie het voorbeeld inderdaad als heel hypothetisch. Wij zullen er nog even goed naar kijken.

De heer Jurgens zei in zijn inleiding dat er ontzettend veel Engelstalige termen in ons wetsvoorstel staan. Hij heeft een heel rijtje ervan opgesomd. Ik had al in de kantlijn geschreven: *mea culpa*, maar dat is ook geen Nederlands. Toen dacht ik: dan zeg ik sorry, maar de vraag is of dat goed Nederlands is. Ik ben het in het algemeen en ook bij dit wetsvoorstel eens met de heer Jurgens dat de Nederlandse wetgever zoveel mogelijk Nederlandse of Friese termen moet gebruiken. Wanneer wij dat niet hebben gedaan, hadden wij dat wel moeten doen. Ik probeer die termen in het mondelinge gedeelte zoveel mogelijk te vermijden.

De heer Van der Lans heeft ontzettend veel fundamentele vragen gesteld. Hij vroeg heel mooi wat er gebeurt achter de deur van de vaste boekenprijs en wat voor ontwikkelingen en tendensen daar aan de gang zijn. Hij heeft een aantal klemmende voorbeelden genoemd van ontwikkelingen die hem zorgen baren, maar dat geldt ook voor de indianers.

Verschillende andere sprekers hebben erbij stilgestaan dat de vaste boekenprijs honderd jaar bestaat. De heer Van Middelkoop heeft een mooi voorbeeld van Godfried Bomans aangehaald, dat meteen in je hoofd blijft zitten. Ik moest daar de hele tijd aan denken, toen ik naar de heer Van der Lans luisterde. In die honderd jaar dat wij de vaste boekenprijs in Nederland kennen, is er vaak getwijfeld aan de werking ervan, soms door uitgevers, dan weer door verkopers, dan weer door de overheid. Alleen enkele geharde economen kennen geen twijfel.

In die periode is er ook regelmatig sprake geweest van fusies, ketenvorming, grootwinkelbedrijven, discussies over marges en kortingen. Zij zijn eigenlijk van alle tijden. Het risico bij dit soort ontwikkelingen is dat men scherp ziet wat dichtbij is en dat wat verder weg ligt al snel minder bedreigend lijkt. Elke keer als zich een ontwikkeling voordeed, stond echter de vaste boekenprijs in meer of mindere mate ter discussie. Vaststaat dat in die honderd jaar bij mijn weten nog nooit een instrument is geweest dat beter past bij de situatie in Nederland dan de vaste boekenprijs. Ik houd het daarmee bij de typering van de heer Van Middelkoop. De vaste boekenprijs is een kras oudje dat wij in ere moeten houden en waaraan wij nog veel plezier kunnen beleven.

De zorgen van de heer Van der Lans komen voort uit een betrokkenheid bij het boek als cultuurobject en bij de noodzaak van het in stand houden van een divers, goed gespreid en toegankelijk aanbod. Dat heeft ons gemotiveerd om het wetsvoorstel in te dienen. Ik krijg uit het betoog van de heer Van der Lans de indruk dat hij verder wil gaan dan het wetsvoorstel, juist om kleine boekhandels en kleine uitgevers verder te beschermen. Wij hebben ons in het wetsvoorstel beperkt tot wat wij zien als het essentiële element, namelijk de vaste boekenprijs. Wij hebben ervan afgezien om nog meer te willen regelen dan in de huidige praktijk op een privaatrechtelijke manier is geregeld. Dat is niet omdat wij de ontwikkelingen niet zien of niet willen zien. De heer Van der Lans heeft die indringend beschreven. Die ontwikkelingen doen zich nu voor en hebben zich ook in het verleden in meer of mindere mate voorgedaan. Soms gebeurde dat op de manier zoals de heer Van der Lans heeft beschreven. Soms gebeurde dat op een andere manier. Dat is ook zorgelijk, zeker voor sommige boekverkopers of uitgevers.

Een voorbeeld is dat van de licenties, waarbij uitgevers verschillende, slechts in uitvoering en niet in tekst van elkaar afwijkende uitgaven op de markt brengen met verschillende vaste prijzen. Deels gaat het om exclusieve oplages die alleen toegekend worden aan specifieke, grote ketenverkopers. Daarvan bestaat reeds een voorbeeld. Dat is een zorgelijke ontwikkeling. Als een winkelketen een bepaalde uitgave alleen tegen een bepaalde prijs mag verkopen, misschien lager dan andere uitgaven van hetzelfde boek, schiet die immers onder de duiven van de reguliere boekhandel. De uitgeverijen die zich daarmee bezighouden, zetten dus de infrastructuur en de beschikbaarheid van het boekaanbod onder druk. Wij maken ons daarover zorgen. Wij zien het ook als een bevestiging dat de vaste boekenprijs niet alle concurrentie weghaalt in het boekenvak en de bladmuziekbranche. Het blijft een kwestie van de markt.

Wij hebben eerder betoogd zeer huiverig te zijn om op dit gevoelige terrein van de meningsuiting en de informatieverstrekking meer te regelen bij wet dan wat strikt noodzakelijk is. Wij hebben met de vaste prijs een bodem willen leggen die voldoende stabiel is en kansen biedt, ook voor kleine uitgevers en assortimentsboekhandels, om binnen een concurrerende omgeving te blijven bestaan. De heer Van der Lans signaleert dat er een ontwikkeling gaande is naar steeds minder specialistische boekhandels. Ik durf dat te ontkennen. Er zijn kinderboekhandels, homoboekhandels en esoterische boekhandels. Er zijn in de markt dus wel degelijk boekhandels die zich richten op een bepaald segment en die bestaansrecht hebben. De ervaring tot nu toe leert dat de vaste prijs een voldoende instrument is. Wij zien echter een aantal ontwikkelingen. Wij denken dat met name de evaluatie, die niet vanachter de tekentafel in Den Haag, maar in nauwe samenspraak met de praktijk plaatsvindt, een goed meetinstrument is om te bekijken of de ontwikkelingen een wetswijziging in de toekomst noodzakelijk maken.

Nu zijn wij daarvan nog niet overtuigd, maar het is natuurlijk mogelijk dat zich in de toekomst zulke tendensen voordoen. Nogmaals, als wij dingen specifieker

willen regelen, zullen wij heel goed moeten bekijken hoe die zich verhouden tot de Mededingingswet of Europa, maar op zichzelf staan wij er open voor. Wij denken dat het in de evaluatie moet worden bekeken. Overigens hebben wij natuurlijk ook uitgebreid gesproken met kleinere uitgeverijen en kleinere boekhandels. Er doemt een heel verschillend beeld uit op, in die zin dat wij ook positieve en niet zo sombere geluiden te horen hebben gekregen.

Mevrouw Van den Broek heeft indringend gesproken over de SMART-criteria en de toepassing daarvan. Zij heeft gezegd: als wij die op dit wetsvoorstel toepassen, kunnen wij niet anders dan tot de conclusie komen dat wij tegen dit wetsvoorstel moeten stemmen. Dat verdriet mij. Eerlijk gezegd, denk ik ook niet dat alles meetbaar is volgens de methodiek van de Algemene Rekenkamer en de SMART-criteria. Desalniettemin denken wij dat bij de evaluatie zoveel mogelijk zal moeten worden gemeten om vast te stellen wat de ontwikkelingen zijn, waar de zwakke plekken zitten, wat verbeterd kan/moet worden. Wij menen dat wij zoveel mogelijk van een nulsituatie moeten uitgaan en zoveel mogelijk moeten bekijken wat er gebeurt nadat dit wetsvoorstel als wet in werking is getreden. Ik vond het ook een nogal vergaande uitspraak dat de VVD-fractie zal stemmen tegen alle wetsvoorstellen die niet SMART-bestendig zijn, want er zijn ontzettend veel wetsvoorstellen aan de orde, ook nog in de Tweede Kamer, waarbij er sprake is van aannames en verwachtingen en waarbij via evaluaties en dergelijke moet worden bekeken hoe die in de praktijk uitpakken. In vele gevallen kan niet van tevoren worden gezegd: als wij gaan meten, komt dat eruit. Er zijn heel veel wetsvoorstellen die zaken betreffen die niet zo tastbaar zijn, maar wel van groot belang zijn voor de samenhang in de samenleving. Ik zou het betreuren als de VVD-fractie van al dat soort wetsvoorstellen zou zeggen: dit wetsvoorstel is niet SMART-bestendig, dus zijn wij ertegen.

Mevrouw de voorzitter. Ik besef dat ik niet ben ingegaan op een heleboel zeer interessante beschouwingen die de leden van de Eerste Kamer hebben gehouden. Wij hebben die ter harte genomen. Vaak waren het beschouwingen die uiteindelijk het wetsvoorstel ondersteunden. Gelet op uw verzoek om niet al te lang aan het woord te zijn, meen ik om binnen de mij toegemeten tijd te kunnen blijven dat soort beschouwingen niet van verder commentaar te moeten voorzien dan behalve van de algemene opmerking dat ik de Kamerleden dank voor hun inzet en hun betrokkenheid en voor de steun die zij hebben uitgesproken aan de initiatiefnemers.

*N

Staatssecretaris **Van der Laan**: Voorzitter. Mij blijft de terecht zeer bescheiden rol over om aanvullend punten te bespreken waarop concrete vragen zijn gesteld aan mij als staatssecretaris en vertegenwoordiger van het kabinet. Ik begin met de vragen over de relatie met de Europese Unie in dezen. Ik ben het overigens met diverse sprekers eens dat wij zelf bepalen of er sprake is van strijdigheid met Europese regelgeving. Dat neemt niet weg dat je als kabinet wel je verantwoordelijkheid neemt om je te vergewissen van opvattingen van de Commissie en zelf af te wegen of je het risico neemt dat er uiteindelijk een

procedure wordt gestart. Het is belangrijk dat het kabinet nadrukkelijk met de Europese Commissie heeft overlegd als ondersteuning aan de indieners. Formeel heeft het directoraat-generaal Concurrentie al een positief geluid laten horen. Er zijn positieve informele signalen van het directoraat-generaal Interne markt. In die zin verwacht het kabinet niet dat de Commissie zal overgaan tot een rechtsprocedure als het wetsvoorstel wordt aangenomen.

Verder is de vraag gesteld of wij als Europees voorzitter een en ander op Europees niveau willen lostrekken. Welnu, dit is de afgelopen jaren vrij onvruchtbaar gebleken. Daarnaast is er een vrij pragmatisch probleem dat moet worden opgelost. De houding van de Commissie en de juridische vormen die op nationaal niveau zijn gekozen, waarvoor de Commissie ook ruimte heeft gegeven met inachtneming van het subsidiariteitsbeginsel voor cultuur, zijn ervoor verantwoordelijk dat elk land zijn eigen regels stelt en zelf bepaalt of het een vaste boekenprijs wil hebben. Ik vind dat ook wij moeten respecteren dat ieder land daarin zijn eigen afwegingen maakt, juist vanwege de vrijheid tot cultuurbeschermende maatregelen op het gebied van cultuurpolitiek. Mijn antwoord is dus zeer concreet: nee, dit voorzitterschap is niet van plan om dit in te brengen; wij hebben geen probleem en vinden tevens dat elk land voor zichzelf moet bepalen of een vaste boekenprijs uit hoofde van cultuurpolitiek gerechtvaardigd is.

Andere vragen gingen over dit initiatief en de evaluatie van de wet. De verwachtingen van de VVD-fractie verbaasden mij enigszins. Er is eigenlijk geen effect te verwachten van deze wet, het betreft de continuering van de huidige situatie. Praten over een evaluatie impliceert de verwachting dat alles blijft zoals het was, namelijk een bescherming van de pluriformiteit van het boekenaanbod in Nederland middels de vaste boekenprijs. Er vinden al jarenlang metingen plaats van pluriformiteit van het titelaanbod, aantal boekhandels en prijsstelling. Al die gegevens zijn jaarlijks beschikbaar. Eventuele nieuwe opvallende ontwikkelingen hebben waarschijnlijk niets te maken met deze wet: het betreft immers de continuering van de status quo. Wellicht is het interessanter om na te gaan welke andere ontwikkelingen in de boekenmarkt tot veranderingen kunnen leiden, zoals de heer Van der Lans suggereerde. Over vijf jaar zou dat terecht een aandachtspunt zijn. Deze wet codificeert wat reeds bestaat, veranderingen tegen die tijd kunnen dan slechts verklaarbaar zijn uit andere ontwikkelingen. Beoordelingen zijn dus pas over vijf jaar aan de orde.

Mevrouw **Van den Broek-Laman Trip** (VVD): Wat is dan uw mening over de conclusies in de SCP-nota Boek en markt? Het SCP stelt daarin dat het eigenlijk niet efficiënt is en dat het ook niet goed kan worden gemeten.

Staatssecretaris **Van der Laan**: Uit internationale vergelijkingen blijkt dat in landen met kleinere taalgebieden zoals België een duidelijke verschraving van het aantal boekhandels optreedt, evenals een grotere eenzijdigheid van het type boekhandel. Inderdaad, de Librissen en AKO's floreren, maar de verfijnde, heel specifieke boekhandels belanden duidelijk in een veel zwakkere positie. België is zeer vergelijkbaar in

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

Nederland. Overigens zoekt België op dit moment hierover contacten met ons land: het overweegt de vaste boekenprijs weer in te voeren omdat het niet blij is met de inmiddels geconstateerde effecten.

Mevrouw **Van den Broek-Laman Trip** (VVD): Deze opmerking over de herinvoering in België verrast me. Hierover ging expliciet een van mijn vragen in het verslag. De initiatiefnemers stelden heel duidelijk dat België dit niet overweegt, dat daar geen initiatieven hiertoe bestaan. Ik was daar verrast over, want in de nota Boek en markt stond dat België dit wel overweegt.

Staatssecretaris **Van der Laan**: Op dit moment heeft men nog geen wetsvoorstel ingediend. Er zijn dus nog geen concrete stappen gezet, maar uit ambtelijke contacten en subtiele politieke contacten blijkt dat men hierover nadenkt.

Voorzitter. Ik sluit mij aan bij de antwoorden van de indieners op de vragen over de evaluatie van de schoolboeken. Aanvullend kan ik nog wel zeggen dat ik uit overleg met minister Van der Hoeven heb begrepen dat in het onderzoek naar de prijsstelling van schoolboeken wellicht ook aandacht kan worden besteed aan de afschaffing van de vaste prijs van schoolboeken. Overigens zal het dan waarschijnlijk vooral gaan om een nulmeting, omdat de periode die met dit onderzoek gemoeid is, te kort is om een zichtbare ontwikkeling te constateren.

De regering is ervoor verantwoordelijk dat de AMvB tijdig in werking treedt. Ik kan de Kamer ter geruststelling zeggen dat de AMvB zijn voltooiing nadert. De theoretische mogelijkheid dat deze AMvB er niet komt, is dus niet aan de orde. Voor alle duidelijkheid: het betreft één AMvB die alle artikelen omvat. Het is de verwachting dat de voorhangprocedure voor deze AMvB uiterlijk in het eerste kwartaal van start gaat.

Sommigen hebben aangegeven bevreesd te zijn voor een lacune in de AMvB. De indieners hebben echter terecht aangegeven dat er geen sprake is van een lacune, omdat de AMvB ruimte zal bieden voor kortingen en bijzondere prijzen. Zolang die ruimte door de AMvB wordt geboden, kan er immers niets raars gebeuren. De indieners hebben verder terecht betoogd dat het nadrukkelijk de bedoeling is van de regering om aan te sluiten bij de huidige situatie. Het wetsvoorstel en de AMvB zijn dus louter en alleen bedoeld om de huidige situatie te codificeren.

In de toekomst zal iedereen zich kunnen aansluiten bij Hét Boekenhuis. De exclusiviteit van Hét Boekenhuis zal namelijk worden opgeheven.

De opbrengst van de boetes gaat naar de minister van OCW. Dit geld zal vervolgens worden gebruikt voor de bekostiging van het Commissariaat voor de Media. Het is verder de verwachting dat de boetes de kosten niet zullen overschrijden. De kosten worden namelijk geraamd op ongeveer €250.000 en de boete-inkomsten op €100.000 tot €150.000. Als de wet goed wordt nageleefd, zullen de kosten dus alleen maar relatief hoger worden.

De Algemene Wet Bestuursrecht, vierde tranche, zal bepalen dat de opbrengst van boetes dienen te gaan naar het orgaan dat de boetes oplegt. Dit is een kabinetsvoorstel, hetgeen betekent dat ook de minister van

Financiën hiermee heeft ingestemd. Ik zei overigens ook dat de kosten niet zullen worden overschreden om de indruk weg te nemen dat wij in algemene zin het Commissariaat voor de Media gaan betalen voor haar andere taken. Het is dus niet de verwachting dat dit zal gebeuren, omdat de boetes moeten worden besteed aan algemene mediazaken.

Artikel 3 biedt voldoende garanties dat een U-bochtconstructie via het Nederlandstalige deel van België niet zal voorkomen.

De heer Van Raak heeft een vraag gesteld over de hoge prijs van readers. Ik was enigszins verbaasd over deze vraag, omdat op het ministerie niets bekend is over problemen rond de prijs van readers. Misschien dat hoge prijzen incidenteel voorkomen -- je kunt dat natuurlijk nooit uitsluiten -- maar dan nog weet ik niet wat daarvan de oorzaak is en waartegen ik die hoge prijs moet afzetten. Voor een reader worden meestal passages uit een flink aantal boeken gebruikt. Als de prijs van al die boeken gezamenlijk hoger is dan de prijs van de reader, moet het wel een heel dure reader zijn!

Ik sluit het niet uit. Het gebeurt wel eens in theoretische gevallen. Het gaat dan om artikelen in tijdschriften, ten opzichte waarvan je sowieso een wat andere positie hebt. In het algemeen is ons wat dat betreft geen informatie bekend. Voor mij is er geen aanleiding om daarbij in te grijpen. Dit komt bij het feit dat ik daartoe geen bevoegdheden heb.

Volgend jaar kom ik met een nota over het leesbevorderingsbeleid. In het bijzonder zijn in dit verband genoemd vrouwen en ouderen, en de mannen die wat minder presteren op dat punt. Wat daarmee is bewezen, mag men zelf invullen.

De heer Van der Lans zegt signalen te hebben dat niet alleen de vaste boekenprijs de pluriformiteit volledig kan garanderen. Hij gaf de vraag in overweging of nog andere dingen mogelijk zijn. De vaste boekenprijs is een belangrijk element voor de pluriformiteit. Dat heeft zich de laatste eeuw bewezen. Dát lijkt mij voldoende bewijs. Het is misschien wel de "smart" van de VVD-fractie. Ook de rol van het Centraal Boekhuis is cruciaal voor de pluriformiteit. Wij vergeten dat wel eens. Wij behouden die rol. Het Centraal Boekhuis garandeert namelijk een minimummarge voor de lage oplages. Dat zijn de lage inkopen van de boekhandels. Deze regeling van de minimummarge komt in de AMvB. Het is een belangrijke voorwaarde om de pluriformiteit te waarborgen. Daarmee is het namelijk interessant, zowel voor de boekhandel als voor de uitgever, om voor kleinere doelgroepen met kleinere oplagen het aanbod te regelen. Wij hebben niet het voornemen om met andere maatregelen aan de slag te gaan. In het kader van de evaluatie over vijf jaar zullen wij dit echter nadrukkelijk bezien in termen van andere maatschappelijke of economische ontwikkelingen die een en ander mogelijk beïnvloeden.

Daarmee ben ik gekomen aan het eind van de beantwoording van de vragen die aanvullend aan mij zijn gesteld. Ik dank u wel.

*N

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

De heer **Jurgens** (PvdA): Voorzitter. Ik ben de heer Dittrich erkentelijk voor zijn mea culpa op het punt van het gebruik anglicismen in de memorie van toelichting. Overigens is "mea culpa" kerklatin en dat is een onderdeel van de Nederlandse taal geworden. Dat is met het Engels nog niet het geval. Wat mij opvalt is dat geen van beide sprekers, noch de heer Dittrich, noch de staatssecretaris, is ingegaan op de vergelijking die ik zeer bewust heb gebruikt, namelijk die met de publieke omroep en de bibliotheken. De vraag is of de overheid hierbij moet optreden en moet proberen bescherming te bieden aan bepaalde vormen van informatie- en cultuurdragers. Je moet zulke kwesties in een grotere context plaatsen. Naar mijn gevoel past het wetsvoorstel in de context van een steun aan de publieke omroep om een minimumaanbod van een bepaald soort programma's mogelijk te maken. Hetzelfde geldt vanzelfsprekend voor de context van het bibliotheekwerk, dat er op 600 plaatsen in Nederland voor zorgt dat het ruime aanbod aanwezig is. Als je het onderwerp in die context plaatst, zie je het ook wat makkelijker en niet als een soort rara avis. Dat is overigens geen kerklatin, maar klassiek Latijn. Je ziet het dan als iets wat gewoon past in het algemene overheidsbeleid. Dat wordt zeer breed gedeeld, door vele partijen.

De staatssecretaris zegt geheel terecht dat het passend is om je ervan te vergewissen wat het standpunt is van de Europese Commissie, die straks wellicht een infractieprocedure kan starten. Dat je dat doet is prima. Mijn vraag aan de heer Dittrich was echter waarom men daarmee pas zo laat was begonnen. Als je in oktober 2002 een wetsvoorstel indient, is het verstandig om tegelijk Europese deskundigheid in te winnen. Dat moet niet alleen gebeuren bij de Commissie, maar ook gewoon in Nederland. Wij hebben in Nederland namelijk uitstekende kenners van het Europees recht.

Ik vind het jammer dat de staatssecretaris niets bij het voorzitterschap wil inbrengen over de kwestie. Ik waardeer op zichzelf haar standpunt wel. Zij vraagt zich af of er wel een probleem is dat moet worden opgelost. Je moet natuurlijk dingen doen waarmee je je problemen oplost.

Haar voorgangers hebben echter in 1997 een uitdrukkelijk verzoek aan de Commissie gedaan om een onderzoek te verrichten naar de betekenis van artikel 151, lid 4, de cultuurexceptie, voor de toepassing van de verdragsartikelen die verband kunnen houden met grensoverschrijdende vaste boekenprijzen. Het is dan raar dat de Commissie dat uitdrukkelijke verzoek zeven jaar later nog niet heeft gehonoreerd. Kan de staatssecretaris toch informeren naar wat er met dat onderzoek is gebeurd? Als het niet is uitgevoerd, wil ik weten waarom dat het geval is.

Ik heb ook gevraagd of er een protocol moet worden ingevoerd dat dit mogelijk maakt. Ik ben het met de staatssecretaris eens dat daarover moet worden gedacht als zou blijken dat het systeem toch door de zeer strenge regels van Europese mededinging zou worden ondergraven. In dat geval zou erover moeten worden nagedacht of er niet een zeer uitdrukkelijke verdragsbepaling of protocol zou moeten worden gemaakt om dat mogelijk te maken, zoals dat is gebeurd bij de subsidie aan de publieke omroep in het protocol bij het

Verdrag van Maastricht. Ik ben het met haar eens dat het misschien nu nog niet het moment is om dat te doen. Het is misschien iets wat wij wellicht ooit zouden moeten gebruiken.

*N

De heer **Van Middelkoop** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik dank de heer Dittrich en de staatssecretaris voor de antwoorden die wij hebben gekregen. Ik heb de indruk dat dit debat niet overbodig is geweest, zoals altijd in dit huis. Ik denk dat wij wat extra toelichtingen hebben gekregen die de goede lezing van de wetstekst in een later stadium ten goede kunnen komen. Ik kan billijken dat de heer Dittrich geen novelle meer naar de Tweede Kamer stuurt om de naamgeving te veranderen. Ik heb daar ook niet om gevraagd. Hij kan ervan verzekerd zijn dat ik al heel tevreden ben als binnen de commissie Cultuur van deze Kamer af en toe het woord "Statenprijs" valt. Wat het volk zegt, zien wij verder wel. U hoeft dus geen novelle in te dienen.

Er blijft een discrepantie bestaan tussen de tekst van artikel 12 en de goede bedoelingen die de heer Dittrich ons voorhield. Ik wil hem hier ook best in volgen omdat er niet meer wantrouwen moet worden verspreid dan strikt genomen noodzakelijk is. Ik wil deze delegatie als volgt lezen. De mogelijkheid van een AMvB wordt benut om eventueel de distributie-infrastructuur bij te sturen als dat nodig is om redenen die samenhangen met de doelstelling van dit wetsvoorstel. Het wetsvoorstel gaat om het bevorderen van de pluriformiteit. Als die in gevaar komt, kan de mogelijkheid van de AMvB worden benut. Mag ik het zo interpreteren? Is dat zijn bedoeling? Dat voorkomt een andere lezing die op basis van de wetstekst mogelijk is, namelijk dat de overheid de gehele distributie-infrastructuur zou kunnen overnemen.

Ik heb ook wat meer duidelijkheid gekregen over artikel 6, lid 1, onder c. In geval van opruiming hoeft de vaste boekenprijs dus niet te worden gehanteerd. De winkelier kan volstaan met het doen van mededeling aan het Commissariaat voor de Media dat hij opruiming gaat houden. Ik heb mij afgevraagd wat de zin nog is van die bepaling. Er zijn veel winkeliers die zo ongeveer permanent opruiming houden of daar een afgeschermd hoekje voor hebben. Soms wordt de boekwinkel juist daardoor aantrekkelijk. Ik wil het commissariaat vragen of het vooral wil gaan controleren als het geen mededeling krijgt. Als het dat doet, heeft de mededeling nog wel zin. Ik vind het eerlijk gezegd een vrij zinloze papierhandel die toch zal ontstaan. Elke winkelier moet voortdurend mededelingen doen aan het Commissariaat voor de Media. Het is niet het grootste punt, maar ik vind het niet fraai.

Het volgende punt betreft de voorrangbepalingen. Ik vond de uitleg van de heer Dittrich dat er een extra oogje in het zeil moet worden gehouden omdat het een initiatiefwetsvoorstel is nogal curieus. Ik vind het legislatief wat gezocht, maar politiek wel aardig. Hij zal het echter met mij eens zijn dat dit niet leidt tot de conclusie dat er sprake is van een voorwaardelijke delegatie, namelijk dat ook nog de mogelijkheid moet worden gecreëerd om allerlei kleine dingen de status van

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

wet te geven. Misschien kan hij op dit punt een kleine tegemoetkomende beweging maken.

Soms worden er in de marge van debatten ook heel aardige opmerkingen gemaakt. Ik vond de observatie van de heer Jurgens heel scherp, ik was er zelfs een beetje jaloers op. Hij hield de heer Dittrich en de staatssecretaris niet ten onrechte voor dat als men op dit terrein pluriformiteit een belangrijk oogmerk wil laten zijn van de cultuurpolitiek, dit ook voor het mediabeleid moet gelden. Ik denk dat dit een heel goede opmerking was, die natuurlijk ook allerlei politieke nevenooitmerken dient -- dat begrijp ik wel -- maar niettemin intrinsiek waar is.

Mevrouw de voorzitter. Ik spreek nogmaals mijn waardering voor dit initiatief uit. Het zou misschien passend zijn geweest om aan het eind van deze vergadering -- wellicht komt dit nog -- de heer Dittrich een boekenbon te overhandigen, maar die hebben wij niet in voorraad en misschien is het ook niet passend. Wellicht kan het daarom op deze manier in een wat meer fictieve vorm gebeuren; ik verzoek hem om vooral ook zijn beide vrouwelijke collega's en mede-initiatiefnemers later te betrekken in de waardering die hij nu van mijn zijde heeft gekregen.

*N

De heer **Schouw** (D66): Mevrouw de voorzitter. Mijn fractie dankt de initiatiefnemers en ook het kabinet voor de vlotte en volledige beantwoording. Ik heb nog een vijftal korte opmerkingen.

Ik zeg dank voor de heldere toelichting en uiteenzetting betreffende de situatie die zal ontstaan na 1 januari. Dat ligt nu vast in de Handelingen en ik denk dat dit helpt.

Wie denkt dat de vaste boekenprijs niet werkt om breedte en diepte in het assortiment te krijgen, zoals het Sociaal en Cultureel Planbureau, die nodig ik van harte uit om een dagje met mij mee te gaan naar hetzij Antwerpen, hetzij Brussel, want dan zul je ontdekken dat in die twee grote wereldsteden het aantal boekwinkels buitengewoon beperkt is, laat staan het aantal gespecialiseerde boekwinkels. Ik heb, met andere woorden, het rapport van het Sociaal en Cultureel Planbureau, waarop methodisch nogal wat is af te dingen, niet nodig om te zien dat het gewoon werkt. Je loopt door de stad en je ziet het: boekwinkels zijn daar bijna niet te vinden. Als je het vergelijkt met een grote stad in Nederland, dan is het zonneklaar dat de werking van de vaste boekenprijs in dit land wel voldoet aan de doelstellingen.

Ik heb iets recht te zetten in de richting van de heer Dittrich ten aanzien van het aantal wetten waartoe hij onder meer het initiatief heeft genomen. Ik heb hem daarbij een beetje onrecht gedaan door hem te vergelijken met de heer Vermeend die er hier vijf over de eindstreep heeft getrokken. Inmiddels zijn wij erachter dat van die vijf van de heer Vermeend er drie weer zijn ingetrokken, zodat er per saldo twee overblijven en daarmee is de heer Dittrich nu al de absolute winnaar.

Na deze aardige opmerking is er een bodempje voor een wat minder aardige opmerking, namelijk voor een kritische opmerking over de mijns inziens wat

beperkte visionaire kijk van de indieners op de internationalisering en commercialisering van het uitgeversvak en van de boekhandel als geheel. Het idee dat achter de vaste boekenprijs ligt, betreft de niet-afdwingbare kruisbestuiving die zou moeten plaatsvinden. Wij hebben daar kritische opmerkingen over gemaakt en ik vind de beantwoording wat dunnetjes op dit punt. Immers, deze beantwoording richt zich er een beetje op dat dit eigenlijk iets van alle tijden is en dat het misschien nog wel toeneemt. Ik denk dat wij op termijn echt naar een ander soort systeem zullen moeten als wij de diepte en de breedte van het assortiment willen handhaven. Misschien kunnen de indieners daar wat kritischer over zijn.

Tot slot meld ik dat de inspirerende woorden betreffende de SMART-formule mijn fractie buitengewoon aanspreken. Wij stellen voor om ten aanzien van de stelselwijziging bij volksgezondheid en de bijbehorende tien wetten eens te kijken, samen met de VVD-fractie, in welke mate de SMART-doelstellingen daarop van toepassing kunnen zijn.

*N

De heer **Van Raak** (SP): Voorzitter. Ik ben vandaag niet voor niets uit bed gekomen. De VVD-fractie heeft een prachtig staaltje van liberaal maakbaarheidsdenken laten zien. Ik ben het er sterk mee eens dat wij de uitvoerbaarheid van de wet moeten toetsen, ook aan de SMART-beginselen. Ik kan wat dat betreft een heleboel voorbeelden noemen. Defensie, is dat SMART? Het districtenstelsel, is dat SMART? Is subsidie aan politieke partijen SMART? Is de Europese Grondwet SMART? Net als de heer Schouw zal ook ik dit SMART-middel heel slim gebruiken in de komende debatten die wij ongetwijfeld nog met onder anderen de liberale bewindspersonen gaan voeren.

Wel een beetje voor niets ben ik uit mijn bed gekomen, als het gaat om de antwoorden van de heer Dittrich. Mijn taak als lid van deze Kamer is het beoordelen van de besluitvorming. Daarom voelde ik mij genoodzaakt om het aan de overkant gevoerde debat over de verhouding tussen schoolboeken, algemene boeken en wetenschappelijke boeken nogmaals onder de aandacht te brengen. Ik meen goede redenen te hebben om te kunnen stellen dat dit debat niet op de juiste manier is gevoerd en dat de beantwoording van de heer Dittrich niet overtuigend was. De heer Dittrich heeft ervoor gekozen om daarover hier niets te zeggen. Dat vind ik te weinig. Ik wil graag vóór dit wetsvoorstel stemmen maar dan moeten wij hierover wel eerst een debat voeren. Het gaat om de vraag waarom schoolboeken niet onder het regime van de vaste boekenprijs zijn gebracht. Misschien heeft het te maken met de hoge prijs van schoolboeken of misschien is aan de overkant een keer afgesproken om die dan maar los te laten. Is het uit de vaste boekenprijs halen van schoolboeken wel het juiste middel? Moet er een vrije markt voor schoolboeken komen? Heeft dat alleen zin als er sprake is van concurrentie? Hoe moet die markt gaan functioneren? Mijn fractie is er een voorstander van om schoolboeken ook onder deze wet te brengen.

Verder heb ik de heer Dittrich gevraagd waarom bepaalde wetenschappelijke schoolboeken wél onder de vaste boekenprijs zijn gebracht. Waarom kan dat dan wel? De heer Dittrich heeft mij niet overtuigd met zijn antwoord dat alle wetenschappelijke boeken gelijkgesteld kunnen worden met algemene boeken en dat het één markt is.

Ik wil op een ander moment de reader nog eens onder de aandacht van de staatssecretaris brengen. Ik moet mijn studenten readers voorhouden die 50 euro of 60 euro kosten. Slim als mijn studenten zijn, wordt er één reader gekocht die dan wordt gekopieerd. Dat mag niet. Dat zeg ik ook maar zij houden zich er nooit aan! Ik doe mijn best om ook deze wet te handhaven maar het lukt moeilijk.

Wetenschappers die betaald worden om iets te schrijven, leveren teksten af die vervolgens worden opgenomen in readers voor studenten die aan dezelfde instituten studeren als waar deze wetenschappers werken. Waar gaat dat geld dan heen? Het is meer een algemene vraag die de heer Jurgens en Van Middelkoop ook hebben gesteld.

Als boeken heel duur zijn, waar gaat het geld dan naar toe? Naar de auteur, de uitgever, de boekhandel? Hoe wordt zeker gesteld dat die kruisbestuiving plaatsvindt. Ik heb behoefte aan een visie hierover van de initiatiefnemers. Waarom denken zij dat kruisbestuiving plaatsvindt, zeker nu er sprake is van schaalvergroting en een andere manier van inkopen.

Tot slot ben ik het met de heer Jurgens en de heer Van Middelkoop eens dat cultuurpolitiek ook mediapolitiek is. Daarover komen wij ongetwijfeld binnenkort te spreken.

*N

Mevrouw Van den Broek-Laman Trip (VVD):

Voorzitter. Ik wil de staatssecretaris complimenteren met haar antwoord aan de heer Jurgens dat het niet nodig is om deze zaak bij de Europese Commissie aanhangig te maken. Ik steun haar van harte in haar beleid om ons cultuurbeleid zoveel mogelijk op nationaal niveau gestalte te geven.

Met betrekking tot het meten heb ik gerefereerd aan de discussie die wij hier drie weken geleden hebben gevoerd. Daarbij zijn Kamerbreed twee moties aanvaard die hierop betrekking hadden. Ik denk niet dat wij vandaag moeten spreken over de vraag hoe je bijvoorbeeld defensiezaken meet. Dat hadden wij drie weken geleden in de discussie moeten meenemen.

Ik doe in deze Kamer een poging om al wat wij destijds hebben besproken en waarover wij het allen eens waren een beetje in de praktijk te brengen. Men kan zeggen: wat dat meten betreft, ben ik het niet met u eens. Dat is dan prima, maar laten we elkaar wel steeds een spiegel voorhouden en nagaan of wij wel een efficiënt beleid voeren en of wij dat ook efficiënt uitvoeren. Bij de bespreking van andere wetten zullen wij zeker op deze aspecten letten.

Mijn derde opmerking is een reactie op de stelling van de heer Van der Lans dat je alles niet aan de markt kunt overlaten. Het is echter interessant om te weten dat wat het verspreiden van boeken betreft dat wel honderd jaar lang het geval is geweest.

De heer Van der Lans vond het een zorgpunt dat sommigen zeiden dat de discussie over de kleine uitgevers achterhaald is. Ik heb al drie keer gezegd: goede boeken, goede uitgevers, veel lezers en bloeiende boekhandels zijn buitengewoon belangrijk. Wij zijn echter bang dat dit wetsvoorstel in de komende jaren een geheel andere uitwerking heeft dan wij beogen. Daarom wensen wij de staatssecretaris veel succes bij de evaluatie.

*N

De heer **Woldring** (CDA): Mevrouw de voorzitter. Ik dank de initiatiefnemers en de staatssecretaris voor hun antwoorden.

Het gaat de CDA-fractie nog om de evaluaties: de evaluatie die de minister van O, C en W vanaf 1 januari 2005 zal uitvoeren en de evaluatie die binnen vijf jaar na het tot stand komen van deze wet zal worden uitgevoerd. Ik stipuleer dat deze evaluaties met elkaar te maken hebben. De evaluatie van de prijs van de schoolboeken wordt betrokken bij de evaluatie van dit wetsvoorstel binnen vijf jaar. Uit de woorden van de staatssecretaris heb ik begrepen dat op grond van de evaluatie er eventueel de mogelijkheid is dat de prijs van de schoolboeken onder de werking van deze wet komt. Ik wens op dit punt duidelijkheid. Als ik geen goede samenvatting geef, hoop ik dat alsnog wordt gezegd wat de juiste is. De fractie van het CDA hecht veel waarde aan het aangelegen punt van de prijsontwikkeling van de schoolboeken. Het is voor haar een punt van grote zorg.

*N

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Voorzitter. Ik zal mijn inbreng kort houden en niet nog een keer aan de opmerkingen van de VVD en de smart toets refereren. Dat is al vaak genoeg gebeurd en bovendien komen wij hierover nog te spreken.

Ik dank de initiatiefnemers voor de beantwoording van de vragen. Mijn inbreng had een zorgelijke toonzetting en die heeft zij nog steeds. Ik heb niet het idee dat de initiatiefnemers in staat zijn om mijn zorgen weg te nemen. Het gaat mij erom dat er een goede verhouding moet zijn tussen het middel, de vaste boekenprijs, en het doel, een pluriform en breed aanbod. Die twee zaken moeten in een juiste verhouding tot elkaar staan. Het middel is helder. Daarover bestaat weinig verschil van mening, maar de vraag is hoe je het doel vaststelt, hoe je het realiseert en hoe je daarop voldoende grip krijgt. Het antwoord op die vraag is een stuk moeilijker. Uit de discussie heb ik begrepen dat mijn sombere voorspelling dat de AMvB met betrekking tot artikel 12 er nooit zal komen, niet juist is. Die AMvB zal er wel degelijk komen. Ook de exclusiviteit van het Centraal Boekhuis wordt opgeheven. Dat zijn allemaal kleine winstpunten. Verder wordt de minimummarge vastgelegd. Die is er volgens mij nu al. Deze punten maken de pluriformiteit enigszins tastbaar. Ik zou het heel goed vinden als wij niet over vijf jaar gaan monitoren, maar als wij nu al in staat zijn om het element van de

pluriformiteit te monitoren. Daardoor zouden wij jaarlijks zicht op de markt krijgen en weten wat de ontwikkelingen zijn. Is er nog een breed aanbod? Wat is het aandeel van de best sellers? Met het antwoord op die vragen komen wij te weten of datgene wat als het ware achter de gevel van de vaste boekenprijs gebeurt, nog wel datgene is wat wij willen.

Ik wil op dat punt graag nog wat duidelijkheid van de staatssecretaris krijgen. Ik zou het verkeerd vinden als we vijf jaar zouden wachten. Het zou goed zijn als er met de uitgeverij en de boekenbranche een systematiek ontwikkeld werd van een jaarlijkse monitoring en jaaroverzichten op het gebied van de pluriformiteit.

Mevrouw **Van den Broek-Laman Trip** (VVD): Ik ben het van harte eens met de vraag van de heer Van der Lans aan de staatssecretaris. De staatssecretaris heeft alleen zojuist gezegd dat ze dit al jaren doet.

De heer **Van der Lans** (GroenLinks): Dan herhaalt ze het nog maar een keer. Hoe vaker het hier gezegd wordt, hoe gemakkelijker wij haar eraan kunnen houden. Het gaat heel specifiek om een programma waarmee inhoud wordt gegeven aan en zichtbaar wordt gemaakt wat pluriformiteit is. Het gaat dan ook over verkoopcijfers, bestsellers, de positie van kleine uitgeverijen et cetera. De staatssecretaris zou dit beter in beeld moeten brengen. Ik volg niet alle cijfers, maar ik heb het idee dat de operationalisering van het begrip pluriformiteit zoals die nu plaatsvindt, niet hetzelfde is als wat ik ermee beoog en dat het beter zou kunnen.

De heer Dittrich eindigde zijn betoog met de opmerking dat het een kras oudje is, dat we in ere moeten houden. Dat is absoluut waar. Maar we moeten van deze complexe wet in de toekomst misschien een jonge hond maken, die de nieuwe ontwikkelingen de baas kan worden. Ik hoop dat dit perspectief aan deze discussie kan worden meegegeven.

*N

De heer **Dittrich** (D66): Dank u wel, mevrouw de voorzitter en leden van de Eerste Kamer. Ik stel voor dat ik per spreker de gemaakte opmerkingen nog even langsloop.

De heer Jurgens heeft in dit debat ook weer laten zien dat hij heel erg veel weet van de publieke omroep en het bibliotheekwezen. Ik wil daar kort over zijn. Er bestaan zowel voor de publieke omroep als voor het bibliotheekwezen allerlei wettelijke regelingen. Dat was alleen niet het geval voor de vaste boekenprijs. Daar was alleen een privaatrechtelijke regeling. We brengen deze nu over naar een publiekrechtelijke regeling. Ik kan mij overigens heel goed voorstellen dat de heer Jurgens vergelijkingen trekt. Er is in de memorie van toelichting uitgebreid stilgestaan bij het bibliotheekwezen, omdat dit een onderdeel is van leesbevordering en het toegankelijk maken voor het grote publiek. Dat geldt in wezen ook voor de publieke omroep. Ik wil dat graag gezegd hebben zonder dat ik me in verdere details begeef over de Mediawet. De heer Jurgens weet dat we hierover in de Tweede Kamer nog allerlei discussies hebben, die ongetwijfeld terug zullen komen in de Eerste Kamer. De

heer Jurgens kan in die debatten vergelijkingen trekken met de vaste boekenprijs.

De heer Jurgens heeft verder gevraagd waarom er zo laat door de indieners naar de aspecten van het Europese recht is gekeken. Waarom is niet veel eerder contact gezocht vanuit de "zelfbewuste houding" waarover hij het had? Wij hebben besloten om eerst de schriftelijke inbreng van de Tweede Kamer af te wachten op ons initiatiefwetsvoorstel. Toen bleek dat de meeste fracties veel vragen hadden maar zich in grote lijnen iets konden voorstellen bij een wettelijke vastlegging van de vaste boekenprijs, hebben wij besloten via de ambtelijke kanalen richting Europa te gaan. Zoals ik in de beantwoording in de Tweede Kamer al heb gezegd, is het ons opgevallen dat het enorm lang duurt voordat er uit Europa heldere en eenduidige antwoorden komen op vragen. Er zijn verschillende afdelingen met verschillende opvattingen. Verschillende directoraten-generaal hebben hiernaar gekeken. Wij weten uit allerlei overleg dat hier onderling verschil van mening over was. Het heeft dus erg lang geduurd. We zijn nu echter blij dat er veel contact is en dat we vanuit het vooroverleg goed kunnen inschatten hoe Europa erover denkt.

De heer Van Middelkoop stond nog een keer stil bij artikel 12. Ik kan zeggen dat de algemene maatregel van bestuur wordt benut om bij te sturen wat betreft de infrastructuur voor de distributie, als dat nodig is voor de doelstellingen van de wetgeving. Dat heeft hij ook gevraagd.

Artikel 12 is een kanbepaling. De heer Van Middelkoop heeft gevraagd waarom het niet op een andere manier is opgeschreven. In mijn eerste reactie heb ik verwezen naar het Europees recht en de Mededingingswet, maar ik moet ook de aanwijzing voor de regelgeving erbij gebruiken. Zonder kanformulering zou je al gauw een verplichting hebben tot het maken van een algemene maatregel van bestuur. Dat is uit wetstechnisch oogpunt niet verkieslijk. Dat gebeurt alleen als de wet anders niet uitvoerbaar is. Om die reden zijn wij op de kanbepaling uitgekomen. De staatssecretaris heeft al gezegd dat deze eraan komt.

Onder artikel 12 zal er voor ieder toegang tot het centraal depot moeten zijn, zoals de staatssecretaris naar voren heeft gebracht. Ik onderstreep dat dit onder gelijke voorwaarden is. Dat is heel belangrijk. Het kan zelfs zo zijn dat er meerdere depots mogelijk zijn.

Ik onderstreep ook dat met artikel 12 een voortzetting van de huidige situatie wordt beoogd, zij het met wat kleinere aanpassingen.

De heer Van Middelkoop heeft nog een aantal opmerkingen gemaakt over artikel 6, en vooral over de opruimingsbepaling. Hij heeft gevraagd of deze niet erg gedetailleerd is en of het Commissariaat van de media dan heel veel dingen moet doen. Als er een melding wordt gedaan aan het Commissariaat van de media, heeft dit de mogelijkheid om te controleren. Soms wordt het op een spoor gebracht, doordat een melding op de website wordt geplaatst en andere boekhandels, uitgeverijen en het publiek die website kunnen zien en tegen het commissariaat kunnen zeggen dat er iets niet pluis is. Dan kan het commissariaat in actie komen. In eerdere

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

discussies heb ik dit wel het piepsysteem genoemd. Dit is nu ook de praktijk.

Ik moet mijn verontschuldigen aanbieden aan de heer Van Raak, omdat ik inderdaad wel erg kort heb gereageerd op zijn bijdrage. Dat heeft ermee te maken dat zijn bijdrage naadloos aansluit bij die van mevrouw Vergeer in de Tweede Kamer, maar dat is niet verwonderlijk. De heer Van Raak heeft volkomen gelijk dat hij nog eens heeft gevraagd naar de schoolboeken en de wetenschappelijke boeken. Wij hebben heel goed geluisterd naar de invalshoek die hij heeft gekozen en gekeken naar de praktijk. Hij heeft gevraagd waarom het wetenschappelijke boek anders wordt behandeld dan het schoolboek.

Het antwoord is dat er twee herkenbare markten zijn. Die van het schoolboek is makkelijk af te zonderen vanwege de verplichting tot afname en de massale levering op vaste tijdstippen, met een specifiek kooppubliek. Dat is echt anders bij het wetenschappelijke boek, dat ik niet gelijk wil stellen met het algemene boek. Als de heer Van Raak die indruk had, heb ik die verkeerd gewekt. Het is wel zo dat dit heel erg door elkaar heen loopt. Daarbij wordt er gekocht op losse, gevarieerde tijdstippen. Het kooppubliek is gemêleerd, omdat niet alleen wetenschappers wetenschappelijke boeken kopen, maar ook andere mensen. Om die reden behandelen wij het wetenschappelijke boek net als het algemene boek, maar wij hebben het daaraan niet gelijk gesteld.

De heer **Van Raak** (SP): Het is niet de gewoonte van mijn fractie om dezelfde vragen te stellen als aan de overkant. De heer Dittrich heeft erg slecht naar mij geluisterd. In die zin ben ik erg teleurgesteld in hoe het debat is verlopen. Ik heb iets wezenlijk anders aan de orde gesteld. Ik heb gesproken over het schoolboek. Het zou mijn keuze zijn om het onder de wet te laten vallen. Mijn centrale vraag aan de heer Dittrich is niet waarom hij het schoolboek niet ook onder wet laat vallen. Dat debat is aan de overkant gevoerd. Mijn vraag is hoe het komt dat de heer Dittrich alle soorten wetenschappelijke boeken en het algemene boek onder één markt denkt te kunnen laten vallen. Ik heb niet gezegd dat het wetenschappelijke boek hetzelfde is als het schoolboek. Ik heb de heer Dittrich gevraagd of hij het met mij eens is dat er bij het wetenschappelijke boek zeer veel variëteit is. In sommige vakgebieden zoals geschiedenis worden algemeenachtige boeken gepubliceerd. Er zijn ook vakgebieden in de natuur- en menswetenschappen waarbij boeken veel meer een onderwijsachtig en specialistisch karakter hebben. Als wij toch aan het opdelen zijn, waarom krijgen deze specifiek wetenschappelijke boeken dan niet een aparte categorie? Deze boeken zijn toch wezenlijk anders dan algemene wetenschappelijke boeken en algemene boeken? Waarom hiervoor geen aparte categorie? Kan de heer Dittrich dat aangeven? Is dat geen reden om deze categorie boeken, zeg maar de specialistisch wetenschappelijke boeken met een geheel andere status dan de algemeen wetenschappelijke boeken, uit de boekenprijs te halen?

De heer **Dittrich** (D66): De vraag is mij nu heel helder. Het antwoord ligt in de grijze gebieden. Het gaat dan over wetenschappelijke boeken die in de richting van

schoolboeken gaan. Wij hebben gemeend daarover in de wetstekst een kortingsbepaling op te moeten nemen, bijvoorbeeld voor degenen die de verplichting hebben zo'n boek af te nemen dat niet onder de vaste boekenprijs valt. Wij hebben gezegd dat dit een grijs gebied is. Mensen kunnen dan met vertoon van bijvoorbeeld een collegekaart laten zien ingeschreven te staan bij een onderwijsinstelling en een korting te willen bedingen. In die zin hebben wij, aansluitend bij de praktijk van nu, gemeend voor de grijze gebieden een voorziening te moeten treffen die spoort met wat wij nu kennen. Wij codificeren immers de praktijk. Er zijn ook wetenschappelijke boeken die voor een heel ander publiek interessant zijn. Die vallen sowieso onder de werking van het algemene boek. Er zijn ook specialistische wetenschappelijke boeken. Als daarop een verplichting zit in het kader van een onderwijsinstelling, is het artikel dat een korting geeft van toepassing.

De heer **Van Raak** (SP): Dit debat kunnen wij niet voeren in een tweede termijn. Het gaat mij niet om een grijs gebied, maar om de vraag of er sprake moet zijn van een aparte categorie. Wij hebben nu niet de tijd voor dit debat. Dat is teleurstellend. Bij het volgende initiatief-wetsvoorstel van de heer Dittrich wil ik hem vragen wat beter te luisteren en het debat eerder aan te gaan. Dat voorkomt dat wij het debat uit de weg moeten gaan.

De heer **Dittrich** (D66): Het spijt mij dat de heer Van Raak teleurgesteld is. Mevrouw Vergeer heeft in de Tweede Kamer gezegd te overwegen, een initiatief-wetsvoorstel te maken om schoolboeken onder de vaste boekenprijs te brengen. Dat is een uitgelezen moment om ook naar de wetenschappelijke boeken te kijken en hoe die zich tot de schoolboeken verhouden.

Jammer dat ik de heer Van Raak teleurstel. Ik probeer de rest van mijn antwoorden zodanig te brengen dat hij wat enthousiaster raakt.

Ik kom bij de beantwoording van de vragen van de heer Schouw. Die heeft onder andere het SCP uitgenodigd om meer naar Brussel en Antwerpen te gaan om te zien hoe verschalend het loslaten van de vaste boekenprijs werkt. Ik hoop dat hij dan ook de VVD-fractie in de Eerste Kamer mee wil nemen. Het valt immers goed te meten hoe het uitpakt. Ik hoor dat er in Antwerpen twee algemene boekenwinkels zijn en in Brussel drie. Mensen klagen daarover.

Mevrouw Van den Broek vraagt hoe het zit met initiatieven voor de vaste boekenprijs in België. Waar wij zeggen dat er niks wordt overwogen, heeft de staatssecretaris daarover iets anders gezegd.

Er zijn nog geen wetsvoorstellen in de maak. Er was een initiatiefwetsvoorstel van iemand die nu niet meer in het parlement zit. Er wordt evenwel wel degelijk overwogen om terug te keren naar de vaste boekenprijs. Daarom heeft men ook contact gezocht met de initiatiefnemers en misschien ook wel rechtstreeks met de regering, maar dat weet ik niet. Ik kan in ieder geval vertellen dat ik met de premier van België, de heer Verhofstadt, hier in Nederland heb gesproken over de vaste boekenprijs en dat hij zeer geïnteresseerd was in hoe dat in Nederland wordt geregeld en in eventuele mogelijkheden voor een regeling in België.

Mevrouw **Van den Broek-Laman Trip** (VVD): Ik hoor dit met veel belangstelling aan. Ik vind het jammer dat het niet in de nota naar aanleiding van het verslag stond.

De heer **Dittrich**: Omdat het niet leidt tot concrete initiatieven in de zin dat er een wetsvoorstel wordt gemaakt. Men oriënteert zich op hoe het hier gaat. Ik weet van de liberale Europese-Parlementsfractie, de ELDR, die nu overigens anders heet, dat mevrouw Sanders, u welbekend, een gloedvol voorstander was van de vaste boekenprijs. Zij heeft ook een- en andermaal gepleit voor de vaste boekenprijs in Europa. Ik heb begrepen dat zij zelfs binnen de VVD daarover warme woorden heeft gesproken.

De heer Schouw heeft gezegd dat hij heel erg weinig heeft gehoord over de kruisbestuiving. De heer Van Raak heeft ook gesproken over de kruisbestuiving. Eigenlijk spreken wij in dezen niet van kruisbestuiving, maar van kruissubsidiëring. De meerderheid van de uitgevers en de boekverkopers doen aan kruissubsidiëring wat onder andere blijkt uit het rapport dat indertijd is gemaakt in opdracht van minister Jorritsma en staatssecretaris Van der Ploeg, zij het dat het niet op individueel niveau aantoonbaar is. Wij willen het in het kader van de evaluatie wel degelijk monitoren en onderzoeken op geaggregeerd niveau. Wij weten in ieder geval dat de meerderheid van de uitgevers en verkopers eraan doet en eraan wil blijven doen. Wij zien dan ook dat een heleboel uitgeverijen naast bestsellers ook veel boeken uitgeven die helaas niet goed verkopen. Wij zien dat zij risico's nemen met debutanten en dergelijke. Slechts een heel klein deel van de uitgevers houdt er zich niet op grote schaal mee bezig. Dit punt wordt dus meegenomen in de evaluatie.

Mevrouw Van den Broek heeft naar voren gebracht dat er wat de vaste boekenprijs betreft al honderd jaar marktwerking is. Op zichzelf heeft zij daarin gelijk, maar het is natuurlijk wel een marktwerking die sterk is gereguleerd, omdat er vaste afspraken zijn gemaakt. Het is niet te vergelijken met een geheel vrije open markt. Het interessante van ons wetsvoorstel is dat wij de afspraken en de jurisprudentie die is opgebouwd overplanten en een wettelijke grondslag geven. Ik heb al het een en ander gezegd over de Belgische premier en mevrouw Sanders.

De heer Woldring heeft nogmaals klemmend onder onze aandacht gebracht de prijsontwikkeling van schoolboeken die de CDA-fractie in de Eerste Kamer grote zorgen baart net als overigens de CDA-fractie in de Tweede Kamer. Nogmaals, in de evaluatie van de vaste boekenprijs zal daaraan aandacht worden besteed, maar wij hebben al in de Tweede Kamer gezegd dat dit onderwerp, omdat het een meer algemeen punt van zorg is, er als het ware veel eerder uitgelicht moet worden en dat het gewenst is dat de minister van Onderwijs er specifiek naar kijkt. Deze minister moet überhaupt naar het hele thema schoolkosten kijken, dus ook naar lesgeld. Vorige week zijn er in de Tweede Kamer bij de algemene financiële beschouwingen opmerkingen over gemaakt. Er is ook een motie aangenomen over het paal en perk stellen aan het lesgeld. Van alle kanten wordt gekeken naar hoe de schoolkosten in de hand kunnen worden gehouden. De

brief van de minister van 30 juni is een welkome aanvulling daarop.

Tot slot de opmerkingen van de heer Van der Lans. Hij had een wat sombere invalshoek, maar werd wat minder somber nadat er meer duidelijkheid was gekomen over de exclusiviteit van het Centraal Boekhuis die wordt opgeheven, evenals de minimummarge. Maar er zijn inderdaad zorgelijke ontwikkelingen. Hij zei dat er jaarlijkse monitoring moet komen om te bepalen of de ontwikkelingen op het terrein van pluriformiteit en levensvatbaarheid voor kleine boekhandels en uitgevers wenselijk zijn, met mogelijk ingrijpen als gevolg. Ik ben het met hem eens dat dit goed moet worden bekeken. Ik weet dat dit in het boekenvak zelf sterk wordt gemonitord. Zodra er gevaarlijke ontwikkelingen optreden, ontstaat hierover in het boekenvak zelf discussie. Het is ook mogelijk dat het Commissariaat voor de Media op bepaalde zaken stuit en dit in het jaarverslag onder de aandacht brengt. Uiteraard zal de Kamer dit ook in de gaten moeten houden. Inderdaad is een bespreking hiervan na vijf jaar wellicht te laat. Ik kan mij voorstellen dat er eerder wordt ingegrepen, afhankelijk van de ernst van de ontwikkelingen. Deze initiatiefnemers zullen dit heel goed in de gaten houden, want wij willen inderdaad dat de vaste boekenprijs een "jonge hond" wordt en geen "kras oudje", en allerlei nieuwe ontwikkelingen aankan waardoor de sterke elementen worden behouden. Als daarvoor eerdere bijsturing noodzakelijk is, dan moet die er komen.

Hiermee ben ik gekomen aan het eind van mijn betoog. Ik dank de Kamerleden nogmaals voor hun inbreng.

*N

Staatssecretaris **Van der Laan**: Voorzitter. Ik ga kort in op de opmerkingen op mijn inbreng. In reactie op de woorden van de heer Jurgens, die het vreemd vindt dat ik dit niet wil inbrengen in Europees verband en dat Nederland dit in 1977, onder zijn toenmalige voorzitterschap wel deed, het volgende: het voorschrijven van de tijd maakt het logisch om dit nu te laten liggen. Laten wij ook onze zegeningen tellen, want als dit bij de Commissie aan de orde wordt gesteld, is de uitkomst onbekend. Daar heersen nu zeer verschillende krachten met zeer verschillende opvattingen en als dit al serieus wordt behandeld, duurt het nog jaren voordat men er daar uit is. Dat lijkt me allemaal verloren energie. De Commissie wil er haar vingers niet aan branden. Dat respecterende, verkiest het voorzitterschap om zijn voorstel van 1977 niet te rappelleren. Het is een niet principiële, maar vrij pragmatische invalshoek. De effectiviteit lijkt me ermee gediend.

Ik sluit mij volledig aan bij hetgeen de indieners hebben gezegd over de AMvB. Deze zal regelen dat er goede afspraken komen over de infrastructuur. Voor alle duidelijkheid: de AMvB legt de inhoud niet vast, maar stelt de kaders voor de nadere inhoudelijke invulling voor de verschillende partijen. Het is zeker niet de bedoeling dat de AMvB de rol van de afspraken gaat overnemen. Het contract binnen de markt wordt dus niet bepaald. Nee, wij leggen in de AMvB de kaders vast waarbinnen de marktpartijen afspraken kunnen maken. De AMvB komt er in ieder geval!

In de evaluatie die over vijf jaar wordt gehouden, kunnen ook de effecten van de wet op de schoolboeken worden meegenomen. Dat zijn dus de effecten die het gevolg zijn van het niet opnemen van de prijs van schoolboeken in deze wet. Dat aspect kan zonder enig probleem in deze evaluatie worden meegenomen. Ik wijs er echter wel op dat de huidige evaluatie van de schoolboeken veel sneller informatie zal opleveren. Het is dan ook zeer de vraag of het nodig is om de prijs van schoolboeken mee te nemen in de evaluatie die over vijf jaar wordt gehouden. De prijs van schoolboeken wordt immers permanent gemonitord in verband met de kostenreductie binnen het onderwijs.

De heer Van der Lans heeft gevraagd naar een herhaling van de evaluatie op de punten die op dit moment worden gemeten. Dat zijn de pluriformiteit van het titelaanbod, het aantal boekhandels en de prijsstelling. De vagere term “de breedte van het aanbod”, het totale assortiment, wordt niet systematisch in kaart gebracht. Dat is bijna ondoenlijk, omdat de meetbaarheid van deze term zeer ingewikkelde indicatoren vergt.

De boekenbranche heeft de verantwoordelijkheid op zich genomen om te monitoren. Dat is ook in het belang van de branche. Het is immers hun markt. Zij zijn bezig met de pluriformiteit en doen er alles aan om die goed in kaart te brengen. Om kosten en bureaucratie te vermijden is het volgens mij niet gewenst om een inspanning te leveren voor een monitor die bovenop de inspanningen van de branche komt. Ik denk dat dat een tikje overbodig is. Ik denk dat wij het dan ook niet moeten doen. Gericht onderzoek naar aanleiding van signalen kan in de toekomst door het commissariaat worden gedaan. Zodra die signalen tot ons komen is het zeker zinvol om een onderzoek in te stellen. Een systematische monitoring vind ik dus een beetje te veel van het goede. Het kost zoveel personele en financiële inspanning dat ik denk dat wij het niet moeten doen.

Voorzitter. Ten slotte bedank ik u voor de gelegenheid om namens het kabinet het woord te mogen voeren.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: De aanwezige leden van de fractie van de VVD wordt conform artikel 121 van het Reglement van orde aantekening verleend, dat zij geacht willen worden zich niet met het wetsvoorstel te hebben kunnen verenigen.

De heer Van Middelkoop heeft volgens mij gezegd dat hij het passend zou vinden om de heer Dittrich een boekenbon aan te bieden. Het moet mij van het hart dat ik het passender vind om hem als Kamervoorzitter hartelijk te feliciteren met zijn succes. Bij deze felicitaties valt immers elke boekenbon, van welke omvang dan ook, in het niet!

**

Sluiting 17.54 uur.